

27 ค.ศ. 2532

ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาค่อบุตร
กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

THE RELATIONSHIP BETWEEN MARITAL RELATIONS,
FATHERS' ATTITUDE TOWARD THE BABY AND
THE NURTURING ROLE OF THE FIRST-TIME FATHERS

วิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์

๔

อภินันทนาการ

จาก

นักศึกษาระดับ ม. ๕๖๓๓

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาพยาบาลศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2531

ISBN 974-569-425-8

สงวนลิขสิทธิ์

Copyright by Mahidol University

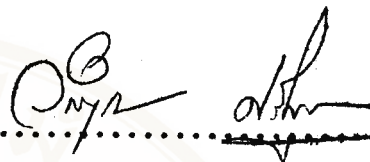
15527

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาคู่บุตร

กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

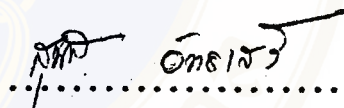
วิลาวรรณ ศรีสุวรรณ

ผู้วิจัย

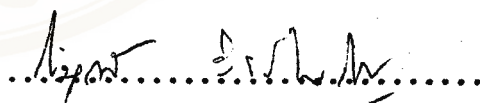
กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล, วท.บ., M.S., Ph.D.

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

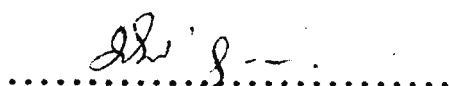
สุปราณี อัทธเสรี, วท.บ., ค.ม.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ไฉ่มุกข์ วิเชียรเจริญ, วท.บ., ค.ม.

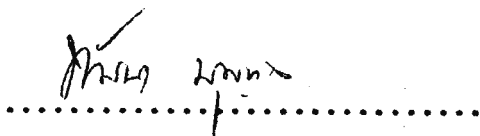
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

มนตรี จุลสมัย, พ.บ., Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

ทัศนดา บุญทอง, ค.บ., M.S., Ed.D.

ประธานโครงการบัณฑิตศึกษา

คณะพยาบาลศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาคู่บุตร

กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาศาสาตร์

วันที่ 18 พฤษภาคม 2531

.....
.....

วิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์

ผู้วิจัย

.....
.....

กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล,วท.บ.,M.S.,Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

สุปราณี อัครเสริ,วท.บ.,ค.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

ไข่มุกข์ วิเชียรเจริญ,วท.บ.,ค.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

กรณิการ์ สุวรรณโคต,วท.บ.,M.S.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

จำเรียง งามะสุวรรณ,B.N.,สส.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....

ทัศนา บุญทอง,ค.บ.,M.S.,Ed.D.

คณบดี

.....
.....

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

คณะพยาบาลศาสตร์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นางวิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์

วัน เดือน ปี เกิด : 25 กุมภาพันธ์ 2502

สถานที่เกิด : อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ประวัติการศึกษา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาล)

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

พ.ศ. 2524

ประกาศนียบัตรคุณครูแม่ (หลังปริญญา)

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2524

ทุนการศึกษา : ทุนพัฒนาอาจารย์ ทบวงมหาวิทยาลัย

ทุนวิจัย : CHINA MEDICAL BOARD OF NEW YORK, INC.

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน : อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลสูติ-นรีเวชและฉุกเฉิน

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงไปได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากอาจารย์ ดร.กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุปราณี อัทธเสรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ไข่มุกข์ วิเชียรเจริญ อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาแนะนำและให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนให้กำลังใจกับผู้วิจัยมาตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ในการตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัย และขอขอบคุณอาจารย์นันทกานต์ สุมะสิทธิกุล และอาจารย์เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย ที่ได้ให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณหัวหน้าแผนกสถิติ-นรีเวช โรงพยาบาลหาคใหญ่ หัวหน้าภาควิชาสถิติศาสตร์-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลมูลนิธิมิตรภาพสามัคคี ที่กรุณาอนุญาตให้ดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย ตลอดจนหัวหน้าพยาบาล พยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่ประจำหอผู้ป่วยสูติกรรมทั้ง 3 แห่งทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกอย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูล และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือ จนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และขอขอบคุณคุณเจริญ ศรีสุวัฒน์ ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนส่งเสริมผู้วิจัย รวมทั้งขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่เป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา และขอขอบคุณ CHINA MEDICAL BOARD OF NEW YORK, INC. ที่กรุณาเอื้อเฟื้อเงินทุนบางส่วนในการทำวิจัยครั้งนี้

วิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติ ของบิดาคู่บุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ที่มีบุตรคนแรก
ผู้วิจัย	: นางวิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์
ปริญญา	: วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (พยาบาลศาสตร์)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: อาจารย์ ดร.กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุปราณี อัทธเสรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไข่มุกข์ วิเชียรเจริญ
วันที่สำเร็จการศึกษา	: 18 พฤษภาคม 2531

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาคู่บุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก กลุ่มตัวอย่าง เป็นบิดาที่มีบุตรคนแรก มาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่หน่วยหลังคลอด โรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลมูลนิธิมิตรภาพสามัคคี จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวของบิดา แบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส แบบวัดเจตคติของบิดาคู่บุตร และแบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ($r = 0.4052$)
2. เจตคติของบิดาคู่บุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($r = 0.2332$)

3. สัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร มีสหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ($R = 0.4091$) อย่างไรก็ดี ในการสร้างสมการทำนาย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ ขั้นตอน พบว่าตัวทำนายที่สามารถทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก ได้ อย่างมีนัยสำคัญ มีเพียงปัจจัยเดียวคือ สัมพันธภาพของคู่สมรส ซึ่งสามารถทำนาย บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกได้ร้อยละ 16.42

4. บิดาที่มีอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะ ครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กอ่อน แตกต่างกัน มีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

5. บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในแต่ละด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญที่ระดับ.01 คือ บิดามีบทบาทด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจและด้านการปกป้องคุ้มครอง บุตร ดีกว่าบทบาทด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร และด้านการดูแลบุตรด้าน ร่างกาย

Thesis Title : The Relationship between Marital Relations,
Fathers' Attitude toward the Baby and the
Nurturing Role of the First-Time Fathers

Name : Mrs.Wilawan Srisuwat

Degree : Master of Science (Nursing)

Thesis Supervisory Committee

: Dr.Kobkul Phancharoenworakul

: Assistant Professor Supranee Athaseri

: Assistant Professor Kaimook Wichiencharoen

Date of Graduation : May 18,1988

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the relationship between marital relations, fathers' attitude toward the baby and the nurturing role of the first-time fathers. The sample was composed of 100 first-time fathers who visited their wives and their babies in the postpartum units at Haadyai Hospital, Songklanagarind Hospital and Thong Sia Siang Thung Voluntary Hospital. The questionnaires used in the study included the demographic data form, the marital relations, the father's attitude toward the baby and the nurturing role of the father questionnaires. Data were analysed by using arithmetic means, standard deviations, Pearson product moment correlation coefficient, multiple correlation coefficient, the stepwise multiple regression analysis, one way analysis of variance and t-test.

The results of the study were as follows :

1. There was a positive significant relationship between marital relations and the nurturing role of the first-time fathers at the .001 level ($r = 0.4052$)

2. There was a positive significant relationship between fathers' attitude toward the baby and the nurturing role of the first-time fathers at the .05 level ($r = 0.2332$)

3. There was a positive significant multiple correlation between marital relations, fathers' attitude toward the baby and the nurturing role of the first-time fathers at the .001 level ($R = 0.4091$). However, the result of the stepwise multiple regression showed that 16.42 percent of the variance of the nurturing role of the first-time fathers was accounted for by one significant predictor, i.e., marital relations.

4. The fathers who had different age, religion, education level, occupation, family income, family size and baby care experience were not significantly different in nurturing role.

5. Each of the nurturing role of the fathers was significantly different at the .01 level, that is, fathers were better in psychological-careing role and protection role than in providing role and physical-care taking role.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญตาราง	ช
บทที่	

1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	8
สมมติฐาน	9
ขอบเขตของการศึกษา	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	9
นิยามตัวแปร	10

2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สัมพันธภาพของกลุ่มสมรส	11
สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสในระยะที่ภรรยาตั้งครรภ์	13
สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสกับการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นบิดา ..	17
มโนทัศน์เกี่ยวกับเจตคติ	18
องค์ประกอบของเจตคติ	19
ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ	20
เจตคติของบิดาต่อบุตร	21
ปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติของบิดาต่อบุตร	24
ความสำคัญของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร	25
พัฒนาการของบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา	28
บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร	29
การปรับตัวต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา	32

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

3 วิธิตำเนินการวิจัย

ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 36

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 36

การเก็บรวบรวมข้อมูล 43

การวิเคราะห์ข้อมูล 44

4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย 51

การอภิปรายผล 67

5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัย 75

ข้อเสนอแนะ 76

บรรณานุกรม : 79

ภาคผนวก

ก แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัว 91

ข ตัวอย่างแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส 93

ค ตัวอย่างแบบวัดเจตคติของบิดาต่อบุตร 96

ง ตัวอย่างแบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา 99

จ รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ 102

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1	ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ตามอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์ การเลี้ยงดูเด็กอ่อน ของกลุ่มตัวอย่าง 100 คน	51
2	ช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน สัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร และบทบาทในการ เลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน	55
3	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติ ของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา	56
4	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรสและ เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา	57
5	ค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนโดยสรุป	58
6	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเอฟจากการวิเคราะห์ ความแปรปรวน ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีอายุแตกต่างกัน จำนวน 100 คน	60
7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคะแนนบทบาทในการ เลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีศาสนาแตกต่างกัน จำนวน 100 คน...	60
8	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเอฟจากการวิเคราะห์ ความแปรปรวน ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จำนวน 100 คน	61
9	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเอฟจากการวิเคราะห์ ความแปรปรวน ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีอาชีพแตกต่างกัน จำนวน 100 คน	61

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่

หน้า

10	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเอฟจากการวิเคราะห์ ความแปรปรวน ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน จำนวน 100 คน	62
11	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคะแนนบทบาทในการ เลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน จำนวน 100 คน	62
12	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที ของคะแนนบทบาทในการ เลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน แตกต่างกัน จำนวน 100 คน	63
13	ช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยต่อจำนวนข้อ ของแบบวัดในแต่ละด้าน ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน	64
14	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของ บิดา ในแต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว	65
15	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในแต่ละคู่	66

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่สมาชิกมีความสัมพันธ์ และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสังคมกลุ่มแรกที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเผชิญตั้งแต่แรกเกิด หน้าที่พื้นฐานของครอบครัวประการหนึ่งคือ การให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตร เพื่อสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ในการสืบตระกูลต่อไป (สุพัตรา สุภาพ 2525 : 71) เมื่อคู่สมรสเริ่มชีวิตคู่ร่วมกัน ทั้งฝ่ายสามีและภรรยาต่างมีหน้าที่ และความรับผิดชอบตามบทบาทของตน คือบทบาทของการเป็นสามีและบทบาทของการเป็นภรรยา โดยทั้งสองฝ่ายต้องมีการปรับตัวซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน เพื่อให้ความสัมพันธ์ในชีวิตคู่เป็นไปด้วยความราบรื่น แต่เมื่อคู่สมรสมีบุตร บทบาทและความสัมพันธ์ในครอบครัวจะเปลี่ยนไป กล่าวคือสามีจะเพิ่มบทบาทในการเป็นบิดา ในขณะที่ภรรยาเพิ่มบทบาทการเป็นมารดา และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว จะเปลี่ยนจากสองคนเป็นสามคน คือระหว่างบิดามารดาและบุตร โดยที่บุตรจำเป็นจะต้องได้รับการเลี้ยงดูและการเอาใจใส่จากบิดามารดาตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตใหญ่ เพื่อที่จะได้มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่แข็งแกร่งสมบูรณ์ เจริญฉลาด มีอารมณ์ที่มั่นคง อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคมและประเทศชาติต่อไป

การที่ครอบครัวจะมั่นคงมีความสุข และสามารถเลี้ยงดูบุตรให้มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังกล่าวได้นั้น จำเป็นที่บิดามารดาต้องแสดงบทบาทของตนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะผู้ที่เป็นบิดา ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัว เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดของครอบครัว ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของบิดาจึงเป็นบทบาทที่สำคัญมากบทบาทหนึ่ง โดยทั่วไปบิดาจะมีหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัว และคอยปกป้องอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับสมาชิกของครอบครัว เป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดีแก่ครอบครัว โดยการแสดงบทบาทสามีที่ดีต่อภรรยา สนับสนุนภรรยาให้แสดงบทบาทของตนได้อย่างสมบูรณ์ และที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่งคือ การแสดงบทบาทการเป็นบิดาที่ดีต่อบุตร เป็นแบบอย่างที่ดี ปลุกฝังระเบียบวินัยและการอยู่ร่วมในสังคมกับบุตร รวมทั้งการสร้าง

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกทุกคนในครอบครัว หากบิดาได้ปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของตน ได้ครบถ้วนและเหมาะสมแล้ว บิดาย่อมจะเกิดความพึงพอใจในตนเอง และทำให้สมาชิกในครอบครัวได้รับความพึงพอใจด้วย มีผลทำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีสุขภาพจิตที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีซึ่งกันและกัน ซึ่งแสดงถึงความมั่นคงและความแข็งแกร่งของครอบครัว

ในอดีตที่ผ่านมา สังคมทุกสังคมมักจะมีการกำหนด และแบ่งบทบาทหน้าที่ของ ผู้หญิงและผู้ชายในครอบครัวแยกจากกัน กล่าวคือบิดาจะเป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่ในการหารายได้ ส่วนมารดามีหน้าที่ในการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น (Murphy 1979 : 36) แต่ในปัจจุบันลักษณะของสังคมและครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือลักษณะครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคม และค่านิยมต่าง ๆ ทำให้ผู้หญิงมีแนวโน้มในการประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้น ดังนั้นการแบ่งบทบาทของบิดาและมารดาภายในครอบครัว จึงเปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากมารดามีเวลาดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรน้อยลง บิดาจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการภายในครอบครัวและการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ทำให้มีการพัฒนาและปรับความสมดุลย์ของความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการทำงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตร ระหว่างบิดาและมารดา นั่นคือมีการขยายบทบาทของบิดาออกไปจากเดิมมากขึ้น (Murphy 1979 : 36) ซึ่งทำให้ผู้ที่เป็นบิดาต้องมีการปรับตัว และปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามบทบาทใหม่นี้ โดยต้องมีเวลาให้กับครอบครัวมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความสุขและความมั่นคงภายในครอบครัว

ในระยะเวลาที่การหย่าร้างครั้งแรก เป็นอีกระยะหนึ่งของชีวิตครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาจะต้องมีการปรับตัวอย่างมาก เพื่อเตรียมตัวต้อนรับบทบาทใหม่ของการเป็นบิดาและมารดา กล่าวคือ ภรรยาในระยะนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ได้แก่การมีหน้าท้องโตขึ้น เต้านมขยายใหญ่ขึ้น เป็นต้น ทำให้ภรรยาเกิดความรู้สึกอึดอัด ทุยอ้าย เกิดความไม่คล่องตัวในการทำกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งเกิดความวิตกกังวล ความกลัวในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับความปลอดภัยของตนและบุตรในครรภ์ เป็นผลให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ดังนั้นในระยะนี้สามีควรมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านของภรรยา ให้ความสนใจในสุขภาพของภรรยาและบุตรในครรภ์ ให้การ

ระดับประคองจิตใจและอารมณ์แก่ภรรยา รวมทั้งการปรับตัวต่อการมีเพศสัมพันธ์ให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสามีและภรรยาให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยให้ภรรยา มีสุขภาพดีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะส่งผลถึงสุขภาพที่แข็งแรงของบุตรในครรภ์อีกด้วย

ในระยะหลังคลอด มารดาจะต้องมีการปรับตัวอย่างมากทั้งต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกายภายหลังคลอดบุตร และการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาเพื่อเลี้ยงดูบุตรที่เกิดมา ในระยะนี้มารดาจะมีความเครียดและความวิตกกังวลเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะมารดาที่มีบุตรคนแรกนั้น ต้องการกำลังใจและการช่วยเหลือจากบุคคลใกล้ชิด โดยเฉพาะสามีเป็นอย่างมาก ดังนั้นในระยะนี้ ผู้ที่เป็นบิดาก็ต้องมีการปรับตัวบทบาทใหม่ เช่นเดียวกับมารดา นั่นคือ นอกจากจะต้องรับผิดชอบในการหาเลี้ยงครอบครัวแล้วยังต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือมารดาเกี่ยวกับการทำงานบ้าน และการเลี้ยงดูบุตรที่เกิดขึ้นใหม่ด้วย บิดาจึงต้องมีการเรียนรู้ถึงวิธีการเลี้ยงดูบุตร แสวงหาสิ่งจำเป็นสำหรับบุตร และวางแผนร่วมกับมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การมีส่วนร่วมช่วยเหลือและสนับสนุนของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะเมื่อเริ่มมีบุตรคนแรกนั้น จะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของมารดา ในการดูแลบุตรเป็นอย่างมาก ทำให้ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจแก่มารดาภายหลังคลอด (Jones 1975: 52) และทำให้มารดาสามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะการช่วยเหลือสนับสนุนจากบิดาจะทำให้มารดาเกิดกำลังใจ รู้สึกว่าตนและบุตรมีความสำคัญ การที่บิดาช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงดูบุตรนั้น ไม่เพียงแต่จะเกิดผลดีเฉพาะต่อมารดาเท่านั้น ยังเกิดผลดีต่อบุตรอย่างมากด้วย ทั้งนี้เพราะจะทำให้บุตรเกิดความรู้สึกว่าบิดามีความสำคัญเท่าเทียมกับมารดาตั้งแต่วัยทารก (Lynn 1974: 74-109) การที่บิดาได้ใกล้ชิดบุตรและมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิด จะทำให้บุตรยอมรับบิดาตั้งแต่เริ่มแรกว่าบิดาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างความผูกพันหรือสัมพันธ์ภาพอันแน่นแฟ้นระหว่างบิดากับบุตรตั้งแต่ในระยะแรก (Parke & Sawin 1976: 370) และส่งผลให้บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในระยะต่อไปได้เป็นอย่างดี ดังเช่นการศึกษาของลินด์ (Lind cited in Parke & Sawin 1976 : 370) ที่พบว่า บิดาที่มีโอกาส

ได้เรียนรู้และเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิดที่ยังอยู่ในโรงพยาบาล จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในระยะ 6 เดือนต่อมา มากกว่าบิดาที่ไม่มีโอกาสเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่ในระยะแรก และพบว่า ถ้าบิดาไม่ได้ให้ความใกล้ชิดและเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิดนั้น สัมพันธภาพระหว่างบิดากับบุตรมักจะไม่ดีเท่าที่ควร เมื่อบุตรโตขึ้นจะมองว่าบิดาเป็นคนแปลกหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตเท่านั้น

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิด จึงนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญ สำหรับการเจริญเติบโตและพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมของบุตรในระยะต่อไป เพราะการเจริญเติบโตที่สมบูรณ์ของบุตรนั้น จะต้องอาศัยความรัก ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ ทั้งจากบิดาและมารดาทั้งสองฝ่าย มิใช่จากบิดาหรือมารดาฝ่ายเดียว ไบรลบี (Bowlby 1968 : 2) กล่าวว่า ธรรมชาติของเด็กทารกจะเกิดความรักใคร่ผูกพันกับผู้ที่ทำให้การดูแลเขาเท่านั้น ดังนั้น หากบิดาปฏิเสธการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร หรือขาดการใกล้ชิดบุตรตั้งแต่ระยะแรกเกิด จะไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรในระยะต่อไปได้ เมื่อถึงวัยที่บุตรจะต้องมีพัฒนาการความวัย ในการเลียนแบบลักษณะทางเพศชายของบิดา โดยเฉพาะในบุรุษชายอาจเกิดการเบี่ยงเบนของพฤติกรรมทางเพศ ดังที่แฮตเทอร์เรอร์ (Hatterrer 1971 : 34-38) ได้ทำการศึกษายาวริกร่วมเพศ พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้พฤติกรรมของชายเหล่านั้นเบี่ยงเบนไปจากสังคมคือ การขาดความรักความอบอุ่นจากบิดา และมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับบิดา ส่วนในบุตรหญิงก็จำเป็นต้องได้เรียนรู้บทบาทของเพศชายจากบิดาเช่นเดียวกัน เพื่อรับรู่ว่าบทบาทของเพศชายเป็นอย่างไร และสามารถปรับตัวให้เข้ากับบทบาทต่าง ๆ ได้เมื่อโตขึ้น ดังนั้นในบทบาทของบิดา จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่บิดาจะต้องมีความใกล้ชิดกับบุตร และมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรมีความรู้สึกอบอุ่น มั่นคง และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตต่อไป

อย่างไรก็ดี สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรยังมีอยู่น้อยมาก เนื่องจากบิดาโดยทั่วไปมักคิดว่าการเลี้ยงดูบุตรเป็นหน้าที่ของมารดา การที่บุตรได้รับความใกล้ชิด ความรักจากมารดาฝ่ายเดียวก็เป็นการเพียงพอแล้ว โดยผู้เป็นบิดาไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรโดยตรง แต่มีหน้าที่เพียงหารายได้มา

เลี้ยงครอบครัวเท่านั้น ประกอบกับวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของสังคมส่วนใหญ่ มีความเชื่อว่า การตั้งครุฑ การคลอด และการอบรมเลี้ยงดูบุตร เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของมารดาเท่านั้น จึงยังทำให้บิดาขาดความเข้าใจในบทบาทเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรของตนเอง นอกจากนี้ความเชื่อและค่านิยม ในเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ยกย่องให้เพศชายเป็นใหญ่ในบ้าน มีหน้าที่เพียงหารายได้อย่างเดียว ไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับงานบ้านหรือการเลี้ยงดูบุตร มักจะถือว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการะหน้าที่งานบ้านเป็นของผู้หญิง จึงทำให้เพศชายปฏิบัติหน้าที่ของสามีและบทบาทหน้าที่ของบิดาไม่สมบูรณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะ เป็นผลมาจากการเลี้ยงดูของครอบครัวในสมัยก่อน อันเป็นความเชื่อและค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย (วันทนี วาสิกะสิน 2526 : 57) นอกจากนี้ บิดาเองมักจะคิดว่า ตนเองต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านมาทั้งวัน มีความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน เมื่อกลับถึงบ้านจึงต้องการการพักผ่อนเพียงอย่างเดียว จึงมักจะละเลยหรือขาดความช่วยเหลือในการดูแลบุตรและช่วยเหลืองานบ้าน

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมต่าง ๆ ในสังคม ความเข้าใจและการยอมรับในบทบาทของบิดาเอง ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเลี้ยงดูมาแต่วัยเด็ก และการได้รับการเตรียมบทบาทล่วงหน้า เป็นต้น การที่จะส่งเสริมให้บิดาตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการแสดงบทบาทให้ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้นตั้งแต่ระยะบุตรเริ่มเกิด จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยหลาย ๆ อย่างดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้ ปัจจัยที่อาจเกี่ยวข้องของสัมพันธ์โดยตรงกับความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างบิดามารดา และบุตร ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาโดยตรงอีกสองประการที่น่าจะนำมาศึกษา ได้แก่ สัมพันธภาพของคู่สมรส และเจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร

สัมพันธภาพของคู่สมรส ในระยะที่ภรรยาตั้งครุฑ อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้เพราะ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวัน สามีต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวเพิ่มขึ้น อาจต้องหารายได้พิเศษเพื่อเพิ่มรายได้ครอบครัว และ

อาจมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการคลอด และการเลี้ยงดูบุตร เป็นผลให้เกิดความวิตกกังวลและความตึงเครียดได้ ส่วนทางด้านภรรยา ก็อาจมีเวลาเอาใจใส่สามีน้อยลง สนใจแต่ตนเองและบุตรในครรภ์เท่านั้น จากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ อาจมีผลกระทบกระเทือนถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาได้ (สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย 2526 : 219) อาจทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ความพึงพอใจที่มีต่อกันลดน้อยลง หรืออาจมีความขัดแย้งกันในการคิดเห็นต่าง ๆ และไม่เข้าใจกันมากขึ้น โดยเฉพาะในขณะที่ภรรยาตั้งครรภ์ จะมีการเปลี่ยนแปลงและหงุดหงิดง่าย ต้องการการประคับประคองทางด้านจิตใจจากสามีมาก หากสามีไม่เข้าใจจะยิ่งทำให้เกิดความตึงเครียดทางด้านจิตใจมากขึ้น การพูดคุยปรึกษากันเพื่อเตรียมตัวเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรที่เกิดมาก็จะน้อยลงหรือไม่เลย ดังนั้นถ้าสัมพันธภาพของคู่สมรสไม่ดี จะทำให้การปรับตัวเพื่อเตรียมรับบทบาทการเป็นบิดามารดาของทั้งสองฝ่าย เป็นไปด้วยความยากลำบาก บิดาจะมองไม่เห็นความสำคัญในการช่วยมารดาเลี้ยงดูบุตร ขาดความเห็นอกเห็นใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้บิดามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อยลง และถ้าหากความสัมพันธ์นี้เป็นไปในทางลบเรื่อย ๆ ต่อไป ก็อาจก่อให้เกิดความแตกร้างในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อบุตรที่เกิดมา บุตรจะไม่ได้รับความอบอุ่นและความเอาใจใส่จากบิดามารดาอย่างเพียงพอ ทำให้เป็นเด็กที่มีปัญหาต่อไปในอนาคตได้

จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพของคู่สมรส น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญมากประการหนึ่งต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ทั้งนี้เพราะคู่สมรสที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน จะมีความรัก ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยปรึกษาหารือหรือแก้ไขปัญหาดัง ๆ ร่วมกัน มีการช่วยแบ่งเบาภาระงานเพื่อช่วยเหลือกัน รวมทั้งการปรับตัวในเรื่องเพศสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความสุขและพึงพอใจกันทั้งสองฝ่าย เดิมใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูล และพูดคุยกันในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเปิดเผย มีการช่วยเหลือในการปรับตัวต่อบทบาทใหม่ ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับ ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้บิดายอมรับบทบาทการเป็นบิดา และยินดีที่จะช่วยเหลือภรรยาในการเลี้ยงดูบุตร ดังเช่นการศึกษาของมาร์ควาร์ท (Marquart cited in Waechter, Phillips & Holaday 1985: 252) ที่ศึกษาในผู้ที่กำลังจะเป็นบิดา พบว่าบิดามารดาที่มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดและพึงพาอาศัยซึ่ง

กันและกันมาก บิดาจะมีความคาดหวังที่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองเป็นอย่างมาก และจากการศึกษาของทอมลินสัน (Tomlinson 1987 (a) : 104) พบว่า การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ขึ้นกับสัมพันธภาพของคู่สมรสด้วย เช่นเดียวกับที่กรอสแมน และคณะ (Grossman, Eichler & Winickoff 1980 : 35-37) กล่าวว่า สัมพันธภาพของคู่สมรส เป็นสาเหตุหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของคู่สมรส ต่อภาวะการตั้งครรภ์ การคลอดบุตร และบทบาทการเป็นบิดามารดาเป็นอย่างมาก

นอกจากสัมพันธภาพของคู่สมรส ที่อาจจะมีผลต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาแล้ว เจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร ก็นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งเจตคตินี้ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ได้แก่ ภูมิลำเนาของบิดา ความพร้อมในการมีบุตร เป็นต้น บิดาที่ยังไม่พร้อมจะมีบุตร หรือเห็นว่าการมีบุตรทำให้เป็นภาระต่อครอบครัวจะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบุตรได้ นอกจากนี้ ครอบครัวที่ไม่มีความสุขหรือมีเรื่องขัดแย้งทะเลาะกันอยู่เสมอ ก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุตรได้เช่นกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ที่ เป็นบิดามองไม่เห็นความสำคัญหรือคุณค่าของบุตร ทำให้ไม่ยอมรับต่อบทบาทการเป็นบิดา เมื่อบุตรเกิดมา จะไม่สนใจบุตร ไม่อยากใกล้ชิดหรือมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร มองไม่เห็นความสำคัญในการที่จะเลี้ยงดูบุตรให้บุตรได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอ ทำให้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาลดน้อยลง ตรงกันข้ามหากบิดามีเจตคติที่ดีต่อบุตร คือมีความต้องการบุตร มองเห็นคุณค่าของการมีบุตร และเห็นว่าการมีบุตรเป็นเรื่องน่ายินดี จะทำให้บิดายอมรับในบทบาทใหม่ของตน เกิดความต้องการที่จะใกล้ชิดบุตร สนใจบุตรและเลี้ยงดูบุตรร่วมกับภรรยา เพื่อให้บุตรได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เข้าใจถึงความสำคัญของบทบาทการเป็นบิดาได้เป็นอย่างดี และมีการเตรียมการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมที่จะเป็นบิดา จะเห็นได้ว่าเจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร จะเป็นแรงจูงใจที่กำหนดพฤติกรรมของบิดา ว่าจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ ดังคำกล่าวของนิวคอมบ์ (Newcomb 1950 : 128) ที่ว่า ถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดหรือบุคคลใดแล้ว ก็จะทำให้อยากปฏิบัติ อยากได้หรืออยากเข้าใกล้สิ่งนั้น จากรายงานการศึกษาส่วนใหญ่ พบว่า บิดาที่มีเจตคติต่อบุตรในทางบวก จะมีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น (Murphy 1979 : 37)

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า สัมพันธภาพที่ดีของคู่สมรสและเจตคติที่ดีของบิดาคอบุตร น่าจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ ที่อาจทำให้บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรได้ดีขึ้น อันเป็นการแสดงบทบาทของการเป็นบิดาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมความผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตรให้มีความแน่นแฟ้นขึ้น และจะมีผลต่อการเพิ่มความมั่นคงและความแข็งแกร่งของครอบครัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาคอบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก ผลการศึกษาครั้งนี้คาดว่า จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อส่งเสริมให้บิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่วัยแรกเกิด ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรในระยะต่อไป นอกจากนี้จะเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรทางการพยาบาล ทั้งในหน่วยฝากครรภ์และหลังคลอด ได้ตระหนักถึงปัจจัยที่อาจมีผลต่อบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการให้บริการแก่บิดาและมารดา ตั้งแต่วัยตั้งครรถ์ตลอดจนถึงหลังคลอด อันจะนำไปสู่เป้าหมายของการพยาบาล ที่ให้การดูแลครอบครัวอย่างครอบคลุม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติของบิดาคอบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก
3. เพื่อศึกษาสหสัมพันธ์ทุกคู่ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส และเจตคติของบิดาคอบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก
4. เพื่อสร้างสมการทำนาย โดยมีสัมพันธภาพของคู่สมรส และเจตคติของบิดาคอบุตร เป็นตัวทำนาย และบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก เป็นตัวเกณฑ์
5. เพื่อศึกษาบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก ที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กอ่อน
6. เพื่อศึกษาบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก โดยส่วนรวมและเปรียบเทียบแต่ละด้าน

สมมติฐาน

1. สัมพันธภาพของกลุ่มสมรส มีความสัมพันธ์ทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก
2. เจตคติของบิดาต่อบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก
3. สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร มีสหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

ขอบ เขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก ที่หน่วยหลังคลอด ของโรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลมูลนิธิมิตรภาพสามัคคี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2530 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2531 โดยกำหนดให้บิดามีความรู้ภาษาไทยอ่านออกเขียนได้ ไม่จำกัดอายุ ศาสนา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กอ่อน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้บุคลากรพยาบาล ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาวิธีการให้บริการ ในแผนกสูติกรรมแก่บิดาและมารดา เพื่อส่งเสริมให้บิดามีส่วนร่วมในการแสดงบทบาทด้านการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่บุตรแรกเกิด
2. เป็นแนวทางในการปฏิบัติการพยาบาล เกี่ยวกับการให้ความรู้ และคำปรึกษาแก่ผู้ที่เป็นบิดา ที่จะปรับตัวเข้าสู่บทบาทใหม่ของการเป็นบิดา ให้มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส และเจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร

3. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยให้นักศึกษาได้เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา และปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทนั้น ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริม เป้าหมายของการพยาบาลในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง อันจะทำให้เกิดความสุขและความผูกพันในครอบครัวที่แน่นแฟ้นอย่างแท้จริงต่อไป

4. เป็นแนวทางสำหรับการค้นคว้าวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันต่อไป

นิยามตัวแปร

สัมพันธภาพของคู่สมรส หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สามีและภรรยาที่มีต่อกัน ในการดำเนินชีวิตครอบครัว เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว การแสดงความรักใคร่ผูกพัน การเผชิญกับปัญหาในครอบครัว และพฤติกรรมทางเพศ

เจตคติของบิดาต่อบุตร หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น และความเชื่อของบิดาที่มีต่อบุตร ตั้งแต่บุตรอยู่ในครรภ์จนถึงแรกเกิด เกี่ยวกับความพึงพอใจในการมีบุตรและลักษณะของบุตร คุณค่าของการมีบุตร ผลกระทบของการมีบุตรต่อการดำเนินชีวิต และความตั้งใจที่จะเลี้ยงดูบุตร

บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา หมายถึง พฤติกรรม การแสดงออกหรือการปฏิบัติของบิดาต่อบุตร ตั้งแต่บุตรแรกเกิดจนถึงอายุ 2 เดือน เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร การดูแลบุตรด้านร่างกายเมื่อบุตรปกติ และเจ็บป่วย การดูแลบุตรด้านจิตใจ การให้ความรักความอบอุ่นและการหยอกล้อกับบุตร รวมทั้งการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรเกิดอันตราย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาคู่บุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก ในการศึกษา วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อตามลำดับดังนี้คือ สัมพันธภาพ ของคู่สมรส เจตคติของบิดาคู่บุตร และบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

สัมพันธภาพของคู่สมรส

คำว่าสัมพันธภาพ มีความหมายว่า ความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง (ราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 796) ดังนั้นสัมพันธภาพของคู่สมรส จึงเป็นความสัมพันธ์หรือความผูกพัน ซึ่งประกอบด้วยความพึงพอใจ และการปฏิบัติต่อกันระหว่างสามีและภรรยา โดยทั่วไปความสัมพันธ์ของคู่สมรส มักเริ่มต้นจากความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นพิเศษ เป็นความผูกพันที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย คู่สมรสที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะมีความรัก ความเข้าใจ สนใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีทั้งการให้และการรับ รู้จักผ่อนหนัก ผ่อนเบา อดทน ให้อภัยซึ่งกันและกัน มีการสื่อความหมายกันชัดเจน ซึ่งลิวันเจอร์และเซนนี (Livingier & Senn Cited in Medley 1980 : 149) เน้นว่า การสื่อความหมายกันอย่างชัดเจน จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน ดังนั้นหากคู่สมรสมีการสื่อความหมายกันอย่างเปิดเผย และมีประสิทธิภาพ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวของทั้งสองฝ่าย เพราะนอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันแล้วยังทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันด้วย ความรู้สึกดังกล่าวนี้จะช่วยขจัดความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกันได้โดยง่าย นอกจากนี้การเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจหรือการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ก็จะเป็นการช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างคู่สมรส ทั้งนี้ เพราะจะเป็นการแสดงถึง การยอมรับซึ่งกันและกัน และยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแก่คู่สมรส ที่มีโอกาสได้ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ตนรัก (Yurick, et al. 1984 : 287) เช่นเดียวกันกับการได้แบ่งหน้าที่ภาระงานบ้านภายในครอบครัว การมีความรับผิดชอบ การเสียสละ และการได้ใช้เวลาว่างร่วมกันใน

เรื่องต่าง ๆ จะเป็นการทำให้คู่สมรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันได้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การปรับตัวใน เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างกันและกัน ให้มีพฤติกรรมทางเพศที่สอดคล้อง และตรงกับความต้องการของแต่ละฝ่าย ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่แสดงถึงสัมพันธภาพอันดีระหว่างคู่สมรส

เจอร์ราร์ด (Jourard 1963 : 40) ได้กล่าวว่า สามัญสำนึกที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะประกอบด้วยลักษณะดังนี้ คือ

1. มีมโนทัศน์ของบุคลิกภาพที่ตรงกัน หรือใกล้เคียงกัน
2. มีลักษณะนิสัยที่พึงพอใจซึ่งกันและกัน มากกว่าที่ไม่พึงพอใจ
3. มีความรู้สึกห่วงใยและใส่ใจกับความสุขและความก้าวหน้าของกันและกัน
4. มีการแสดงออกในทางที่จะส่งเสริมความก้าวหน้า และความสุขของอีกฝ่ายหนึ่ง
5. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผยและเต็มที่
6. มีความคาดหวังและเรียกร้องความต้องการ จากอีกฝ่ายหนึ่งอย่างมีเหตุผล และเหมาะสม
7. มีความเคารพ และยอมรับในสิทธิอันชอบธรรมที่พึงมีของอีกฝ่ายหนึ่ง

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สัมพันธภาพในชีวิตสมรสที่ได้รับผลสำเร็จนั้น ย่อมต้องประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้ความต้องการและความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง ความพอใจในการเป็นผู้ให้และผู้รับ มีการยกย่องเชิดชู และผ่อนปรนซึ่งกันและกัน รวมทั้งต้องมีการรับรู้อยู่เสมอว่า บุคคลย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสถานการณ์ คู่สมรสจึงต้องอาศัยความหนักแน่นและความมั่นคงในจิตใจ เพื่ออดทนต่อความคับข้องใจต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และต้องมีการปรับตัวในการลดความตึงเครียด หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้ชีวิตสมรสเป็นไปด้วยความราบรื่น มั่นคง และยืนนานตลอดไป

การที่คู่สมรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันนั้น มักมีพื้นฐานที่ดีและอบอุ่นมาตั้งแต่วัยเด็ก กล่าวคือ ชีวิตในวัยเด็กมักจะได้รับความรัก ความอบอุ่นจากบิดามารดาอย่างเพียงพอ ดังเช่นการศึกษาของสุริย์ กาญจนวงศ์ (2523 : 21-23) ที่ได้สรุปว่า คู่สมรสที่มีชีวิต

ในวัยเด็กอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ดีของการมีชีวิตคู่ ก็มักจะมีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิตของคนด้วย เช่นเดียวกับงานวิจัย ของสมพร บุขราทิจ สมศรี ๗ ระนอง และวันเพ็ญ บุญประกอบ (2524 : 57) ที่พบว่า บุคคลที่มีสุขภาพดีและชีวิตในวัยเด็กเป็นสุข มักจะมีชีวิตครอบครัวราบรื่น ส่วนบุคคลที่มีความทุกข์ มีปัญหาในวัยเด็กและสุขภาพไม่ดี มักจะมีชีวิตสมรสที่ไม่ราบรื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนี้ความมีวุฒิภาวะ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อสัมพันธภาพของคู่สมรส ทั้งนี้เนื่องจากว่าคู่สมรส ที่มีอายุน้อยหรือยังมิวุฒิภาวะไม่เพียงพอ จะทำให้ไม่สามารถปรับตัว หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้นจะพบว่าคู่สมรสที่แต่งงานกันเมื่ออายุน้อย จะมีโอกาสหย่าร้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเดโบราห์ (Deborah 1982 : 20) ที่ว่า อัตราการหย่าร้างในคู่สมรสที่เป็นวัยรุ่น มีสูงกว่าคู่สมรสในวัยผู้ใหญ่ 3-4 เท่า

สัมพันธภาพของคู่สมรสในระยะที่ภรรยาตั้งครรภ์

การที่ชายหญิงอยู่ร่วมกันภายหลังการสมรส ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการปรับตัวและเรียนรู้การดำเนินชีวิตครอบครัวในฐานะสามีภรรยา นับตั้งแต่ความเป็นอยู่ การแบ่งภาระหน้าที่งานบ้าน การใช้จ่ายในครอบครัว ตลอดจนถึงความสัมพันธ์ทางเพศและเรื่องอื่น ๆ ต่อมาเมื่อภรรยาตั้งครรภ์ ทั้งสามีและภรรยาจะต้องมีการปรับตัวในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมของภรรยา และการเปลี่ยนแปลงนี้ อาจทำให้คู่สมรสมีรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันเปลี่ยนไป รวมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ของคู่สมรสในรูปแบบใหม่ การสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่นี้ มักจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์แก่ทั้งสองฝ่าย ที่อาจทำให้เกิดความตึงเครียดในชีวิตสมรส ซึ่งทำให้คู่สมรสพบว่าตนเองอยู่ในภาวะวิกฤตได้ โดยเฉพาะเมื่อเริ่มมีบุตรคนแรก (Broom 1984 : 223-228) จึงอาจกล่าวได้ว่า การตั้งครรภ์ของภรรยา จะมีผลต่อจิตใจและอารมณ์ของคู่สมรสเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลถึงความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสได้

การที่หญิงตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม นั้น มีผลกระทบโดยตรงต่อสัมพันธภาพของคู่สมรส กล่าวคือในระยะแรกของการตั้งครรภ์

ภรรยา มักจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน อ่อนเพลีย และหงุดหงิดง่าย เมื่ออายุครรภ์มากขึ้น ภรรยา จะมีความสนใจในตนเองและบุตรในครรภ์มากขึ้น (Reeder & Martin 1987 : 303) รวมทั้งจะมีการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ สำหรับบุตรที่จะเกิดมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทำให้ภรรยามีเวลาเอาใจใส่สามีน้อยลง นอกจากนี้ยังพบว่าหญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ มีแนวโน้มที่จะต้องการความรัก ความสนใจ ห่วงใย ความเห็นอกเห็นใจ และการเอาใจใส่จากสามีมากขึ้น รวมทั้งต้องการให้สามีเป็นหลักประกันของครอบครัว ต้องการกำลังใจอย่างมากจากสามี และประการสุดท้ายต้องการให้มีการร่วมกันวางแผนและเตรียมการเพื่อรับมือกับทารกใหม่ในการเป็นบิดามารดาในอนาคต ในกรณีที่สามีมีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และสามารถตอบสนองความต้องการของภรรยาได้ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสจะเป็นไปได้ด้วยดี อย่างไรก็ตาม การตั้งครรภ์ของภรรยา ยังมีผลกระทบโดยอ้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของสามีซึ่งเป็นคู่ชีวิตเช่นเดียวกัน กล่าวคือ สามีอาจจะมีความรู้สึกยินดี และสมหวังที่จะได้บุตร มีความรักและปกป้องภรรยามากขึ้น ในขณะที่ภรรยาตั้งครรภ์ แต่ขณะเดียวกันก็อาจเกิดความวิตกกังวล ไม่แน่ใจในบทบาทใหม่ของตนเอง (Jensen & Bobak 1985 : 302) และบางครั้งอาจมีความรู้สึกที่ตนเองถูกทอดทิ้ง หรือไม่ได้รับการประคับประคองทางด้านอารมณ์จากภรรยาเท่าที่ควร เนื่องจากภรรยาหันเหความสนใจไปยังบุตรในครรภ์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อนที่ภรรยาจะตั้งครรภ์ ซึ่งสามีจะได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากภรรยาเต็มที่ ดังนั้นจึงอาจทำให้สามีเกิดความรู้สึกอิจฉาบุตรในครรภ์ได้ (Cronenwett & Wilson 1981 : 198) ความรู้สึกอิจฉานี้ จะเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความรู้สึกสองฝักสองฝ่าย (ambivalence) ระหว่างความรักตนเองกับความรักความต้องการบุตร หรือในบางครั้งสามีอาจจะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายรำคาญ เมื่อพบว่าภรรยามีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์หรือเรียกร้องความต้องการต่าง ๆ มากขึ้นในระยะตั้งครรภ์ สามีบางคนจึงพยายามหาทางออก เพื่อขจัดเชยความรู้สึกดังกล่าว โดยการหันความสนใจไปอยู่กับงานอดิเรก หรือทุ่มเวลาให้กับงานประจำมากขึ้น ทำให้เพิ่มความห่างเหินจากครอบครัว นอกจากนี้ ในกรณีที่คู่สมรสยังไม่มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ หรือสามีต้องมีการะความรับผิดชอบต่อครอบครัวมากขึ้น อาจต้องหารายได้พิเศษหรือทำงานล่วงเวลา เพื่อเพิ่มรายได้ครอบครัว

ครัว เพื่อเตรียมไว้สำหรับบุตรที่จะเกิดมา จะทำให้สามีมีเวลาให้กับครอบครัวน้อยลงได้เช่นกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ ย่อมมีผลถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาในระยะตั้งครรภ์ ไม่มากนักน้อย (สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย 2526 : 219) ซึ่งอาจทำให้คู่สมรสเกิดความไม่เข้าใจกันและขัดแย้งซึ่งกันและกันได้

นอกจากนี้การตั้งครรภ์ ยังมีผลทำให้ภาพลักษณ์ของภรรยาในระยะตั้งครรภ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจมีอิทธิพลต่อความต้องการทางเพศของสามีและภรรยาได้ และมีผลทำให้สัมพันธ์ภาพทางเพศของคู่สามีภรรยาเปลี่ยนไป (เอนก อาริพรรค และสุวิทนา อาริพรรค 2526 : 76 ; Hillard 1984 : 112-114) โดยสามีภรรยาจะต้องมีการปรับตัวในเรื่องเพศเพิ่มขึ้นอย่างมาก เอนก อาริพรรค และสุวิทนา อาริพรรค (2526 : 76) ได้สรุปความสัมพันธ์ของปัญหาเพศสัมพันธ์ของสามีภรรยาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไว้ว่า โดยทั่วไปการตั้งครรภ์จะมีผลกระทบต่อชีวิตทางเพศไม่มากนักน้อย สามีภรรยาหลายคู่มิเพศสัมพันธ์กันน้อยลง และมักจะงดการมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุครรภ์มากขึ้น หรือบางคู่งดการมีเพศสัมพันธ์กันทันทีที่ทราบว่าฝ่ายภรรยาตั้งครรภ์ แต่บางคู่ยังคงมีเพศสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอจนถึงวันที่ภรรยาเจ็บครรภ์คลอด พฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างกันของแต่ละคู่ ขึ้นอยู่กับความเชื่อและปัจจัยหลายประการของคู่สมรส อาทิ บางคู่มิความเชื่อว่าการมีเพศสัมพันธ์ขณะตั้งครรภ์ จะทำให้เกิดอันตรายต่อบุตรในครรภ์ หรือทำให้บุตรพิการ จึงงดการมีเพศสัมพันธ์ทันทีเมื่อภรรยาตั้งครรภ์ นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้คู่สมรสมีเพศสัมพันธ์กันน้อยลงในระยะตั้งครรภ์ ได้แก่ ภรรยาในระยะตั้งครรภ์อาจไม่มีอารมณ์ทางเพศ เนื่องจากความไม่สุขสบายทางด้านร่างกายจากภาวะการตั้งครรภ์ เช่น อ่อนเพลีย อึดอัด อ้วนอ้วน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกับการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของภรรยา เช่น รูปร่างอ้วนทอหะทะไม่ปราศ อาจมีผลให้ความต้องการทางเพศของสามีลดน้อยลงได้เช่นเดียวกัน

เนื่องจากเรื่องเพศเป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งในชีวิตสมรสของมนุษย์ และเป็นความต้องการพื้นฐานที่มีติดต่อกันไปเรื่อย ๆ ดังแต่วยเจริณพันธุ์ (มาโนชญ์ ชุมสาย 2512: 170) ดังนั้นการจำกัดหรือการละเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์ ไม่ว่าเนื่องจากการตั้งครรภ์

หรือสาเหตุอื่นใดก็ตาม จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาระหว่างคู่สมรสได้ โดยเฉพาะสามีภรรยา ที่ขาดการพูดคุยหรือสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องเพศให้เข้าใจตรงกัน ซึ่งปัญหานี้จะมีผลกระทบต่อจิตใจของสามีและภรรยาเป็นอย่างมาก และอาจเป็นสาเหตุต่อเนื่องไปถึงความสุขในชีวิตประจำวันของครอบครัว หรือในบางคู่อาจมีความรุนแรงถึงขั้นทำให้เกิดการหย่าร้างกันได้ มาโนชญ์ ชุมสาย (2512 : 171-177) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีเพศสัมพันธ์ในระยะตั้งครรภ์ไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อดำรงไว้ซึ่งการสมรสของสามีและภรรยา เพราะเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า การละเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์เป็นระยะเวลาานาน มักจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตคู่เป็นอย่างมาก
2. การมีเพศสัมพันธ์เป็นการแสดงออกถึง ความรักใคร่ระหว่างสามีและภรรยา ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นพื้นฐานของความปรารถนาของมนุษย์โดยทั่วไป
3. การละเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างตั้งครรภ์ อาจทำให้คู่สมรสเกิดความขาดแคลนในด้านกามารมณ์อย่างร้ายแรง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำลายความสุขและความยั่งยืนของชีวิตสมรสได้
4. การละเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความรู้สึกทั้งของสามีและภรรยาได้ กล่าวคือ ในขณะที่ตั้งครรภ์ภรรยา มักมีความรู้สึกว่าการตั้งครรภ์ทำให้สามีมากขึ้นกว่าเดิม และเป็นระยะที่ภรรยาต้องการความมั่นคงทางจิตใจ ว่าสามีจะไม่ละทิ้งให้ตนเองว่าเหว่ ถ้ามีการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ อาจทำให้ภรรยา มีความรู้สึก ว่าสามีหมดรักหรือรังเกียจ ส่วนทางด้านสามีก็อาจมีความรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง และมีความรู้สึกอิจฉาบุตรในครรภ์ได้
5. สำหรับฝ่ายสามีซึ่งเป็นผู้ชาย เคยมีชีวิตในทางกามารมณ์ได้อย่างสบายในขณะที่ภร่ายังไม่ได้ตั้งครรภ์ คือไม่เคยมีข้อจำกัดในการมีเพศสัมพันธ์ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางเพศกับภรรยาไปทันที เมื่อภรรยาตั้งครรภ์ ดังนั้นจึงก่อให้เกิดปัญหาหรือความยากลำบากสำหรับสามี ที่ไม่อาจจะหาความสุขในทางกามารมณ์จากภรรยาเป็นเวลาหลาย ๆ เดือน

6. การที่หญิงตั้งครรภ์ต้องงัดการมีเพศสัมพันธ์ เนื่องจากการตั้งครรภ์ อาจก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการตั้งครรภ์ และไม่อยากตั้งครรภ์ได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เรื่องเพศสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิตสมรส ต้องอาศัยการปรับตัวที่ดี เพื่อให้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปด้วยดี โดยคู่สมรสจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องเพศสัมพันธ์ขณะภรรยาตั้งครรภ์ และกล้าพูดคุยในเรื่องเพศซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผย ในทางตรงกันข้าม หากคู่สมรสใดมีการปรับตัวไม่ดีในเรื่องเพศสัมพันธ์ และไม่กล้าเปิดเผยถึงปัญหาหรือความต้องการทางเพศซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดปัญหาในชีวิตสมรสได้ นอกจากนี้การที่คู่สมรสไม่กล้าพูดคุยถึงปัญหาหรือความต้องการในเรื่องเพศดังกล่าวอย่างเปิดเผย ก็อาจมีผลทำให้คู่สมรสไม่กล้าพูดคุยกันถึงเรื่องต่างๆ ได้อย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมาด้วยเช่นกัน (วันทนี วาลิกะสิน 2526 : 95)

สัมพันธภาพของคู่สมรสกับการปรับตัวก่อนพบาภการเป็นบิดา

สัมพันธภาพของคู่สมรส เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการเป็นบิดา เพราะสัมพันธภาพระหว่างสามีภรรยา จะต้องมีพื้นฐานของความเข้าใจที่ดีระหว่างกัน เต็มใจที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุข และมีความเชื่อมั่นร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ตลอดจนมีการยอมรับในคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีของอีกฝ่ายหนึ่ง ความรู้สึกเหล่านี้จะมีผลต่อการปรับตัวในบทบาทการเป็นบิดาของฝ่ายชายเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อสามีและภรรยามีความรู้สึกพอใจซึ่งกันและกัน และมีความพร้อมในการเป็นบิดามารดา ย่อมจะก่อให้เกิดความยินดีต่อการมีสมาชิกใหม่ และเตรียมตัวที่จะรับบทบาทใหม่ได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาของบรูม (Broom 1984 : 224) พบว่า การปรับตัวต่อการเป็นบิดามารดา เป็นภาวะเครียดอย่างหนึ่ง หากคู่สมรสมีความเข้าใจกันและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะช่วยให้การปรับตัวต่อภาวะเครียดนั้นเป็นไปด้วยดี ทั้งนี้เพราะในระยะหลังคลอดบุตร ภรรยาจะต้องมีการปรับตัวต่อบทบาทในการเป็นมารดาอย่างมาก ดังนั้นถ้าหากสามีมีความรัก ความผูกพันที่ดีกับภรรยา มีความเอาใจใส่และห่วงใย ช่วยเหลือภรรยาในการแบ่งเบาภาระงานบ้าน ตลอดจนมี

ส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้บุตร ในเวลากลางคืนหรือเมื่อมีเวลาว่าง ก็จะช่วยให้ภรรยา มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น และช่วยลดภาวะความตึงเครียดในระยะหลังคลอดของภรรยาลงได้ นอกจากนี้จากการศึกษาของเวนเตและครอกเคนเบิร์ก (Wente & Crockenberg 1976 : 351-356) พบว่า สัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในการเป็นบิดา เช่นกัน กล่าวคือ บิดาที่มีการรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของสัมพันธภาพกับคู่สมรสในทางลบ จะมีความยากลำบากในการปรับตัวเมื่อเป็นบิดา เนื่องจากจะมองว่าการเป็นบิดา และการให้การดูแลบุตร เป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่ายและน่ารำคาญ เช่นเดียวกับงานวิจัยของทอมลินสัน (Tomlinson 1987 (b) : 242) ที่กล่าวว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสในระยะก่อนบุตร เกิด จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการปรับตัวในชีวิตคู่ ของสามีและภรรยาเมื่อเป็นบิดามารดา แล้ว และทอมลินสัน (Tomlinson 1987 (a) : 104) ยังพบว่า สัมพันธภาพที่แน่นแฟ้นของคู่สมรส จะมีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรเป็นอย่างมากด้วย

นิยามศัพท์เกี่ยวกับเจตคติ

คำว่า "เจตคติ" (Attitude) มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า Aptus แปลว่า ความโน้มเอียง เหมาะสม (Allport 1976 : 3)

ไรเคิช (Rokeach 1970 : 112) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณใดสถานการณหนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้ จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ เช่นเดียวกับที่เคนเดอร์ (Kendler 1976 : 671) กล่าวว่า เจตคติคือความพร้อมของแต่ละบุคคล ที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมในทางที่สนับสนุน หรือต่อต้านประสบการณ์ บุคคล สถาบัน หรือแนวคิดบางอย่าง ส่วนไฮกา ชูพิทูลชัย (2522 :15) และประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 3) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น และความจริง ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นท่าทีของบุคคลทั้งในทางบวกและทางลบที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ และสถานการณต่าง ๆ เป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะต่อสถานการณภายนอกนั้น

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า เจตคติหมายถึงท่าที ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า รวมทั้งสภาพความพร้อมของจิตใจ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลต่อสิ่งเร้า นั้นคือ เมื่อบุคคลมีเจตคติทางบวกหรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใด ก็จะทำให้มีความรู้สึกอยากปฏิบัติ อยากได้ หรืออยากเข้าใกล้สิ่งนั้น เนื่องจากมีความชอบหรือความพอใจเป็นพื้นฐาน แต่ถ้าบุคคลมีเจตคติทางลบหรือเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งใด จะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ชิงชัง อยากหนีให้ห่างจากสิ่งนั้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า เจตคติจะเป็นแรงจูงใจ ที่สามารถกำหนดทิศทางพฤติกรรมของบุคคลได้ และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะทำให้นักบุคคลประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวในการปฏิบัติต่อสิ่งนั้น

องค์ประกอบของเจตคติ

เชดส์คีย์ ไบวาสิษฐ์ (2520 : 40) และประกาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 3-4) ได้แบ่งองค์ประกอบของเจตคติออกเป็น 3 ด้านด้วยกัน ดังนี้คือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญาหรือความรู้ (Cognitive component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้หรือความคิด ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า นั้น เพื่อเป็นเหตุผลในการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อ ช่วยในการประเมินผลสิ่งเร้า นั้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้า นั้นแล้วว่า พอใจ ไม่พอใจ ต้องการ ไม่ต้องการ ดี เลว เป็นต้น
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral or action component) เป็นองค์ประกอบด้านความพร้อม ความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติ ปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้า ในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นกับความเชื่อ ความรู้สึก ของบุคคลที่ได้มาจากการประเมินผล

จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใด จะต้องมีความรู้ความเข้าใจหรือ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นและประ เณินผลออกมา โดยมีการแสดงออกมาทาง ความรู้สึกหรือการปฏิบัติ

ปัจจัยที่มีผลต่อการ เกิดและการ เปลี่ยนแปลงของ เจตคติ

เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ หรือเป็นผลมาจากลักษณะโครงสร้าง ภายในตัวบุคคลหรือความมีวุฒิภาวะ (เชคส์กั๊ด ไฆวาสินธุ์ 2520 : 40) ซึ่งเจตคติของ บุคคลจะเริ่มมีมาตั้งแต่วัย เด็ก และมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามวุฒิภาวะและประสบการณ์ การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมในสังคม เจตคติของบุคคลสามารถสร้างหรือเกิดขึ้นได้จาก สาเหตุดังนี้ (Allport อ้างถึงในพรหมวร อุฎฎภาพ 2527 : 14)

1. การเลียนแบบ เนื่องจากบุคคลได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาตั้งแต่ วัยเด็ก ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นจึงทำให้เกิดการเลียนแบบจากบิดามารดาของ ตนและคนข้างเคียง โดยไม่ต้องมีใครสอน เช่น เมื่อบิดามารดามีเจตคติต่อบุคคลหรือ สถานหนึ่งสถานใด เช่นใด บุตรจะมีเจตคติเช่นนั้นด้วย

2. การเรียนรู้ โดยบุคคลจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว อาทิ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษาในโรงเรียน และสื่อมวลชนต่าง ๆ และนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้นมาช่วยในการสร้างเจตคติของตน

3. ประสบการณ์ การที่บุคคลได้รับรู้ถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นต่อตนเองมาอย่าง ไร จะมีผลให้เกิดเจตคติต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องตามมาภายหลัง เช่น บุคคลที่ได้รับการเลี้ยงดูมา ดีตั้งแต่วัยเด็ก มักจะมองโลกในแง่ดี และมีเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวดี หรือถ้าบุคคลใด เคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อใครคนใดคนหนึ่ง เมื่อพบบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับคนที่เราไม่ชอบ ก็มักจะทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีกับคนนั้นได้

นอกจากนี้สภาพทางสังคมและบุคคล อาจมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติของ บุคคลได้ ซึ่ง สุชา จันทรเอน และสุรางค์ จันทรเอน (2517 : 98) ได้กล่าวถึง อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเจตคติ ดังนี้

1. บิดามารดา เนื่องจากเป็นบุคคลที่เราใกล้ชิดที่สุดตั้งแต่วัยเด็ก จึงทำให้มีอิทธิพลต่อเจตคติ ที่จะทำให้เกิดความโน้มเอียงไปตามบิดามารดาได้
2. วัฒนธรรมภายในสังคม จากการที่บุคคลอยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคม จึงทำให้บุคคลมีเจตคติเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคม
3. การศึกษา เป็นการทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากขึ้น เกิดความรู้ความคิดใหม่ ๆ ที่จะส่งผลให้เจตคติมีการเปลี่ยนแปลงไป
4. สื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ย่อมมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลได้เช่นเดียวกัน

จากการที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนได้จากปัจจัยหลายประการ แต่อย่างไรก็ตามเจตคติที่เกิดขึ้นแล้วจะมีลักษณะคงที่และเปลี่ยนแปลงได้ยาก (เชคคักส์ ไมวาสินส์ 2520 : 40) นอกจากว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบในองค์ประกอบหนึ่งของเจตคติ จะมีแนวโน้มให้องค์ประกอบอื่นเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน อาทิ ถ้าองค์ประกอบด้านความรู้เปลี่ยนแปลง ก็จะมีแนวโน้มให้องค์ประกอบด้านอารมณ์และการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงด้วย

เจตคติของบิดาคอบุตร

ดังได้กล่าวแล้วว่า เจตคติเป็นเรื่องของความรู้สึกและความนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า ดังนั้นเจตคติของบิดาคอบุตร จึงเป็นความรู้สึกและความนึกคิดของบิดาที่มีต่อบุตร ซึ่งความรู้สึกนึกคิดนี้จะเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อทราบว่าภรรยาตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกหลายอย่างกำกวมกัน โดยเฉพาะเมื่อเป็นการตั้งครรภ์ครั้งแรกของภรรยา กล่าวคือจะเริ่มมีความรู้สึกในฐานะบทบาทของบิดาเพิ่มขึ้นจากการเป็นสามีเพียงอย่างเดียว และมักจะเกิดความรู้สึกหลาย ๆ อย่างปะปนกันหรือมีความรู้สึกสองฝักสองฝ่าย (Ambivalence) เช่น รู้สึกดีใจและเสียใจเมื่อทราบว่าภรรยาตั้งครรภ์ หรือรู้สึกว่าภรรยาเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ ขณะเดียวกันก็คิดว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเป็นภาระ เป็นต้น ความรู้สึกลังเลไม่แน่ใจดังกล่าวจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความวิตกกังวลต่อการเผชิญบทบาทใหม่ในฐานะบิดา ในความคิดของผู้เป็นบิดาแทบทุกคนต่างก็รับรู้ว่าการเตรียมเข้าสู่บทบาทใหม่ของการเป็นบิดา

หรือการมีบุตร จะทำให้ตนเองมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวมากขึ้น บิดาอาจรู้สึกยินดีหรือรู้สึกเป็นทุกข์ใจต่อภาระความรับผิดชอบนี้ หากคู่สมรสที่มีความพร้อมและได้วางแผนล่วงหน้าไว้แล้วสำหรับการมีบุตรจะมีความรู้สึกยินดี และมีการจัดเตรียมค่าใช้จ่ายไว้พร้อมสำหรับบุตรที่จะเกิดมา แต่ถ้าครอบครัวที่ยังไม่พร้อมที่จะมีบุตร ก็อาจทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบุตรได้ และมองว่าการที่บุตรเกิดมาทำให้เป็นภาระหนักมากยิ่งขึ้น ความรู้สึกที่มีต่อบุตรดังกล่าวจะกลายเป็นเจตคติของบิดามารดาที่มีต่อบุตรที่เกิดมาภายหลัง

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้บิดามีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุตรได้ อาทิ การตั้งครรภ์ของภรรยา ซึ่งมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ของคู่สมรสเป็นอย่างมาก ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในบางครั้งอาจทำให้บิดามีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบุตร เพราะคิดว่าบุตรในครรภ์เป็นสาเหตุให้ภรรยาเอาใจใส่และสนใจตนเองน้อยลง จนกระทั่งเกิดความรู้สึกถึงจานบุตรได้ นอกจากนี้ภาวะตั้งครรภ์ ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเพศสัมพันธ์ของคู่สมรส สามีมักจะมีเพศสัมพันธ์กับภรณาน้อยลง เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ทั้ง ๆ ที่อาจเป็นการเพิ่มความต้องการของสามีเอง บางครั้งภาวะตั้งครรภ์ของภรรยาอาจทำให้สามีไม่สามารถบรรลุความพึงพอใจหรือความสุขทางเพศ เนื่องจากบุตรในครรภ์ของภรณามีการเคลื่อนไหว ในขณะที่กำลังมีเพศสัมพันธ์ (Jensen, Bonson & Bobak 1981 : 222) หรือทำให้ใช้ต้องเปลี่ยนไปเนื่องจากบุตรในครรภ์โตขึ้น

ความรู้สึกของบิดาต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าว จะมีผลต่อเจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร ถ้าความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปในทางลบเรื่อย ๆ บิดาก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุตรได้ โดยแสดงออกในทางที่ไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ต่อการตั้งครรภ์ของภรรยา ไม่ต้องการที่จะหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร รวมทั้งเกิดจินตนาการเกี่ยวกับบุตรในด้านที่ไม่ดี ซึ่งจะยิ่งเป็นการทำให้บิดาไม่ยอมรับบุตรมากขึ้น หากบิดายังคงมีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุตรต่อเนื่องมาจากในระยะตั้งครรภ์ ภายหลังคลอดบิดาจะมีพฤติกรรมในด้านปฏิเสธ เช่น แสดงออกโดยการไม่สนใจ ไม่อยากอุ้ม หรือไม่อยากสัมผัสบุตร ไร้ความห่วงใยของบุตร ตลอดจนไม่ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร หรือตอบสนองความต้องการของบุตร ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะทำให้บิดาไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรได้ อนึ่ง ความคาดหวังในตัวบุตรและเพศของบุตร ก็อาจมีผลต่อความรู้สึกของบิดา ในการที่จะแสดง

ออกถึงการยอมรับหรือปฏิเสธบุตรได้ เช่นเดียวกัน นั่นคือถ้าบิดาคาดหวังหรือมีความต้องการบุตรเพศชาย แต่ถ้าบุตรออกมาเป็นเพศหญิง บิดาอาจไม่ยอมรับบุตรที่เกิดมานี้

สำหรับปัจจัยสำคัญ ที่อาจส่งเสริมให้บิดามีเจตคติที่ดีต่อบุตร ตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ถึงหลังคลอด ได้แก่ ความพร้อมในการมีบุตรและการยอมรับในการมีบุตร เป็นต้น เพราะจะช่วยให้บิดาเห็นคุณค่า และความสำคัญของบุตรที่เกิดมา ซึ่งมีส่วนที่จะทำให้บิดามีเจตคติที่ดีต่อบุตรได้อย่างมาก จากรายงานการศึกษาของเสาวภา นทีวุฒิกุล (2526 : 18) กล่าวว่า บิดามารดาจะมองคุณค่าของบุตรในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. คุณค่าด้านอารมณ์ คือ บิดามารดาจะได้รับความรัก ความเป็นเพื่อน และความสนุกสนานจากบุตร การมีบุตรจะทำให้ครอบครัวมีความสุข ไม่เจียบเหงา
2. คุณค่าด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง คือผลประโยชน์ที่บิดามารดาจะได้จากบุตรในภายภาคหน้าเมื่อบุตรโตขึ้น เช่น บุตรจะช่วยเหลืองานบ้าน หรือเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อยามที่บิดามารดาอายุมากขึ้นหรือยามเจ็บป่วย
3. คุณค่าที่ทำให้บิดามารดามีการพัฒนามากขึ้น คือ บิดามารดาจะมีความรู้สึกว่าการมีบุตรทำให้ตนเองมีความรับผิดชอบและเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น และก่อให้เกิดแรงจูงใจในการวางแผนเป้าหมายในชีวิตครอบครัว นอกจากนี้การมีบุตรยังทำให้เกิดความรู้สึกบรรลุถึงสิ่งที่ต้องการ คือความภูมิใจในความสามารถในการเป็นบิดามารดา
4. คุณค่าที่บุตรสามารถเป็นตัวแทนของบิดามารดาในสังคม คือบิดามารดาจะมีความพึงพอใจ เมื่อเห็นบุตรได้มีการเจริญเติบโตและมีการพัฒนาการที่ดี รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจเมื่อบุตรประสบความสำเร็จต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะบุตรเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้เป็นบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตร
5. คุณค่าของความผูกพันในครอบครัว คือ การมีบุตรจะทำให้บิดามารดามีความผูกพันกันมากขึ้น และเป็นการทำให้ชีวิตการแต่งงานและครอบครัวสมบูรณ์ขึ้น ครอบครัวมีบุตรที่จะสืบสกุลต่อไป

การที่บิดามองเห็นคุณค่าและความสำคัญของบุตร ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีต่อบุตร ตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอดนั้น จะทำให้บิดามีเจตคติที่ดีต่อบุตรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร เมื่อบุตรเกิดมา ทั้งนี้

เพราะบิดาจะมีความรู้สึกผูกพันกับบุตร ตระหนักถึงความสำคัญในการเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรได้รับความรัก ความอบอุ่น อย่างเพียงพอ และมีส่วนในการร่วมเลี้ยงดูบุตร เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของภรรยา เช่น การช่วยทำความสะอาดร่างกายบุตร การให้นมบุตร หรือการช่วยภรรยาดูแลบุตรในเวลากลางคืน เป็นต้น ซึ่งผลจากการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ยังมีต่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตร เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคคลสามบุคคล (Triangular relationship) ที่จะก่อให้เกิดความแข็งแกร่งของครอบครัวต่อไป (Cohen & Goirand 1982 : 184)

ปัจจัยที่มีผลต่อ เจตคติของบิดาต่อบุตร

เจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร นอกจากจะเกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว เจตคติของบิดา ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีก ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร มีดังนี้คือ

1. วุฒิภาวะทางอารมณ์ คือ ความสามารถของบิดาในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์และสภาวะแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม การมีวุฒิภาวะจะทำให้บิดาสามารถเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสามารถทนต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะภรรยาตั้งครรภ์ได้ โดยอาศัยสติปัญญาและประสบการณ์ในอดีต ทำให้มีการรับรู้ว่าการตั้งครรภ์และการมีบุตรเป็นเรื่องธรรมชาติของชีวิต เจตคติของบิดาที่มีต่อบุตรในครรภ์ จะเป็นไปในทางบวก บิดาจะรู้สึกดีใจ ภูมิใจกับความสัมพันธ์ทางเพศและความเป็นชายของตนเอง ทำให้นึกถึงบทบาทที่จะเป็นบิดาต่อไป จากการศึกษาของสุวรรณี ศรีจันทร์ธาดา (2527 : 75-76) พบว่า บิดามารดาที่มีอายุมาก มีรายได้อยู่ในระดับสูง จะมีความพร้อมในการเป็นบิดามารดา มากกว่าบิดามารดาที่มีอายุน้อยกว่าและมีรายได้ในระดับต่ำกว่า และบิดาที่มีความพร้อมทางวุฒิภาวะ จะมีเจตคติต่อบุตรเป็นไปในทางบวก ส่วนบิดาที่ยังไม่มีความพร้อม จะมีเจตคติไปในทางลบ

2. สัมพันธภาพในชีวิตสมรส คู่สมรสที่มีสัมพันธภาพต่อกันดี มีครอบครัวที่อบอุ่น และมีความพร้อมที่จะมีบุตร จะทำให้บิดามีเจตคติต่อบุตรในทางบวก ในทางตรงกันข้าม หากครอบครัวใดไม่มีความสุข คู่สมรสมีความรู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่นหรือรู้สึกว่า

ชีวิตครอบครัวประสบความล้มเหลว บิดาจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุตร และอาจมีความรู้สึกถึงขั้นไม่ต้องการบุตรได้ ซึ่งพยอม อิงคตานุวัฒน์ (2524 : 19) กล่าวว่า 1 ใน 3 ของครอบครัวที่มีเจตคติแบบไม่ต้องการบุตร มักมีสาเหตุมาจากความไม่พร้อมในชีวิตสมรส

3. สัมพันธภาพเดิมกับบิดาตั้งแต่วัยเด็ก ความใกล้ชิดและความผูกพันกับบิดาซึ่งอบรมเลี้ยงดูมาแต่วัยเด็ก มีอิทธิพลอย่างมากต่อเอกลักษณ์ทางเพศของผู้ชาย โดยพบว่า เด็กชายจะเจริญเติบโตเป็นผู้ชายโดยสมบูรณ์ และมีการเลียนแบบการเป็นเพศชายจากบิดาได้ ถ้ามีสัมพันธภาพที่ดีกับบิดาของตนมาตั้งแต่วัยเด็ก และจะส่งผลให้มีเจตคติที่ดีต่อการมีบุตร และบทบาทการเป็นบิดาในอนาคตด้วย

4. การยอมรับสภาพความเป็นชาย และบทบาทการเป็นบิดา เป็นผลมาจากการได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดามาตั้งแต่วัยเด็ก เช่นเดียวกัน มัวร์ (Moore 1983 : 222) กล่าวว่า ผู้ชายที่มีความรู้สึกไม่แน่ใจในความเป็นชายของตน จะมีการปรับตัวและพัฒนาบทบาทการเป็นบิดาได้ยาก ส่วนผู้ชายที่มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับความเป็นเพศชายของตน หรือมีความภาคภูมิใจในความเป็นชาย จะมีการพัฒนาบทบาททางเพศเป็นไปอย่างสมบูรณ์ ทำให้ยอมรับสภาพความเป็นจริงในการเป็นบิดา และยอมรับบุตรที่จะเกิดมาส่งผลให้บิดามีเจตคติที่ดีต่อบทบาทการเป็นบิดา และเจตคติที่ดีต่อบุตร

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร เกิดขึ้นจากความรู้สึกต่าง ของบิดาที่มีต่อบุตร เริ่มตั้งแต่ในขณะที่ยังอยู่ในครรภ์ ตลอดจนถึงในระยะหลังคลอด และจะยังคงมีอยู่ตลอดไป ทั้งนี้เจตคติของบิดาที่มีต่อบุตรยังมีอิทธิพลจากปัจจัยหลายอย่างดังกล่าวมาแล้ว ที่จะทำให้อบิดามีเจตคติไปในทางบวกหรือทางลบ ซึ่งเจตคติของบิดาที่มีต่อบุตรนี้อาจเป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงออกของบิดา ต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่ในระยะแรกเกิด

ความสำคัญของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

บิดานับได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญบุคคลหนึ่งในครอบครัว ที่มีบทบาทเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร เช่นเดียวกับมารดา เนื่องจากว่าบุตรที่เกิดมาจำเป็นต้องได้รับความรัก ความเอาใจใส่ทั้งจากบิดาและมารดา มิใช่จากบิดาหรือมารดาฝ่ายเดียว บุคคลส่วนใหญ่

มักมีความเข้าใจว่า บุตรที่อยู่ในวัยแรกเกิดหรือวัยทารกไม่ต้องการบิดา เพราะมีมารดาคอยให้การเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว และบุตรชายไม่ต้องการบิดาจนกว่าจะโตพอที่จะเล่นกับบิดาได้ หรือบุตรสาวไม่ต้องการบิดาเลย เพราะไม่ได้เล่นอะไรแบบผู้ชาย ความเข้าใจดังกล่าวเป็นความเข้าใจที่ผิด และไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะบุตรไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง ย่อมมีความต้องการบิดาและมารดาในเวลาเดียวกัน ถ้าขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะทำให้บุตรมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ (วาร์ธัม บิณฑสันต์ 2514 : 207) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ผู้เป็นบิดา จะต้องมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้บุตรเกิดความรู้สึกรัก และผูกพันกับบิดาเช่นเดียวกับที่รู้สึกรักและผูกพันกับมารดา และเมื่อบุตรเติบโตขึ้น ความใกล้ชิดผูกพันกับบิดาดังกล่าว จะทำให้บุตรเกิดความไว้วางใจบิดา และคิดว่าบิดาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเขา (Lipkin 1978 : 127) เช่นเดียวกับที่โบว์บี (Bowlby 1968 : 2) กล่าวไว้ว่าธรรมชาติของเด็กทารก จะเกิดความผูกพันกับผู้ที่ทำให้การดูแลเขาเท่านั้น ฉะนั้นเพื่อให้บุตรมีความรัก ความผูกพัน หรือสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบิดา บิดาจำเป็นต้องมีส่วนรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่วัยทารกด้วย และเมื่อบุตรโตขึ้นความใกล้ชิดผูกพัน และความไว้วางใจในตัวบิดาดังกล่าว จะทำให้บุตรสามารถเลียนแบบลักษณะทางเพศของบิดา ตามขั้นของพัฒนาการตามวัยของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ความใกล้ชิดและความอบอุ่น ที่บุตรได้รับจากบิดาและมารดาพร้อมกัน จะทำให้บุตรมีความรู้สึกมั่นคง และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตต่อไปได้ (เพ็ญศรี พิรัชสินทิ 2526 : 407-408)

สำหรับความสำคัญของบิดาค่พัฒนาการทางสังคมของบุตร ทวีร์ศรี ธนาคม (2524 : 211) กล่าวว่า นักจิตวิทยาได้ให้ความสำคัญของบิดาสำหรับบุตรทั้งชายและหญิงไว้ดังนี้

1. บุตรชายและบุตรหญิง จำเป็นที่จะต้องเห็นแบบอย่างของบิดาซึ่งเป็นชาย เพื่อจะได้ทราบถึงบทบาทของสามี และบทบาทของบิดาว่าเป็นอย่างไร ต้องมีความรับผิดชอบอะไรบ้าง

2. บุตรชายจะได้ทราบว่า เมื่อโตขึ้นจะปฏิบัติตนเช่นไร โดยการเลียนแบบจากบิดา ซึ่งเป็นบุคคลที่เขานับถือ

3. บุตรหญิงจะได้รู้จักบทบาทของเพศชาย และหัดปรับตัวให้เข้ากับบทบาทนั้นได้

4. บิดาอาจช่วยปลูกฝังลักษณะทั่วไปของความเป็นเพศชาย แก่บุตรทั้งชายและหญิง นั่นคือ ความเข้มแข็งและอดทน

5. บิดาที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตรชาย จะทำให้บุตรไม่กลัวบิดา ซึ่งเป็นผลดีแก่บุตร ในการที่จะได้พูดคุยกับบิดาได้อย่างเปิดเผย และกล้าที่จะขอคำแนะนำหรือคำปรึกษาจากบิดา ในกรณีที่มีความสงสัยหรือไม่เข้าใจในเรื่องเพศหรือเรื่องอื่น ๆ แทนที่จะไปแสวงหาคำตอบในทางที่ไม่ถูกต้อง

6. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบิดากับบุตรชาย จะช่วยให้บุตรได้เรียนรู้วิธีผูกมิตรไมตรีกับชายอื่น ที่เขาจะต้องคบหาสมาคมด้วย

7. การที่บุตรได้เห็นความเข้มแข็ง ลักษณะความเป็นหัวหน้าครอบครัวและการเป็นผู้นำในเรื่องต่าง ๆ ของบิดา จะทำให้บุตรเกิดความรู้สึกศรัทธา และอยากเลียนแบบเช่นนั้นบ้าง

จะเห็นได้ว่า การที่บุตรจะเจริญเติบโตและมีพัฒนาการต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นไปอย่างสมบูรณ์ เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขนั้น ต้องอาศัยการเลี้ยงดู ความรัก ความเอาใจใส่ จากทั้งบิดาและมารดา ไม่ใช่จากมารดาฝ่ายเดียว และจำเป็นที่บิดาจะต้องร่วมเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่บุตรอยู่ในระยะแรกเกิด ทั้งนี้เพื่อให้บุตรเกิดความรู้สึกไว้วางใจ และยอมรับว่าบิดาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเขา หรือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยความรู้สึกและการยอมรับดังกล่าว จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความผูกพัน หรือสัมพันธ์ภาพอันแน่นแฟ้นระหว่างบิดากับบุตร (Parke & Sawin 1976 : 370) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับพัฒนาการของครอบครัวต่อไป

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร นอกจากจะมีความสำคัญต่อบุตรแล้วยังมีผลต่อเนื่องถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่สมรส และสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดากับบุตรอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิด จะเป็นการช่วยแบ่งเบากภาระของมารดาในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งทางด้านร่างกาย

และจิตใจแก่มารดาในระยะหลังคลอด (Jones 1975 : 52) การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากบิดาเช่นนี้ จะทำให้มารดาเกิดกำลังใจและมีความรู้สึกภูมิใจ ที่บิดามองเห็นความสำคัญของตนเองและบุตร รวมทั้งทำให้เกิดความมั่นใจในการเป็นมารดา และสามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาได้ดียิ่งขึ้น การที่บิดาและมารดาช่วยกันเลี้ยงดูบุตร และมีความรับผิดชอบต่อบุตรร่วมกันนั้น ยังทำให้บิดาและมารดามีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและเข้าใจกัน มีความรักใคร่และผูกพันกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลถึงสัมพันธภาพที่ดีระหว่างมารดากับบุตรอีกด้วย ทั้งนี้เพราะมารดาที่ได้รับการความรัก ความอบอุ่น และได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนในการเลี้ยงดูบุตรจากบิดาอย่างเพียงพอ จะทำให้มารดาถ่ายทอดความรัก ความอบอุ่นนี้ให้แก่บุตรต่อไป (Friedman 1981 : 54 ; Sawin & Parke 1979 : 509)

พัฒนาการของบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

บทบาทเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติ หรือหน้าที่ที่บุคคลพึงกระทำเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งนั้น โดยพฤติกรรมหรือหน้าที่นั้น ๑ จะต้องมีความสอดคล้องกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่หรือสังคมด้วย (Lum 1979 : 47-48 ; ทศนา บุญทอง 2525 : 94-95) แต่เนื่องจากบุคคลในสังคม ย่อมต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงย่อมมีผลกระทบต่อบทบาทต่างๆ รวมทั้งบทบาทของบิดาด้วย บิดาจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสังคม

ในอดีตที่ผ่านมาจะเห็นว่า สังคมกำหนดบทบาทของเพศหญิงและเพศชายไว้แตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ บิดาซึ่งเป็นเพศชายจะเป็นผู้หาเงินมาจุนเจือครอบครัว เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ และเป็นผู้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ (Fishbein 1984 : 325 ; Murphy 1979 : 36 ; Tackett & Hunsberger 1981 : 48-49) ส่วนมารดาซึ่งเป็นเพศหญิง จะมีหน้าที่ในการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น (Fishbein 1984 : 325) โดยถือว่าการให้มารดาเลี้ยงดูบุตรอยู่ฝ่ายเดียว ด้วยการให้ความรักและความใกล้ชิดกับบุตร เป็นการเพียงพอแล้ว

แต่ในปัจจุบัน คำนิยม เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งลักษณะครอบครัวเปลี่ยนไปจากเดิมมาก ซึ่งตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 เป็นต้นมา จะพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางสังคม เป็นเหตุให้มีผลกระทบต่อเนื่องมาถึงบทบาทของเพศชายและเพศหญิง (Fein 1976 : 341) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นในสังคมตะวันตก กล่าวคือมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะครอบครัว จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็กลง นอกจากนี้ในสังคมต่างาผู้หญิงมีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของตนเองให้มีความเท่าเทียมกับผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงเริ่มได้รับการศึกษาสูงขึ้น และต้องการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพและหน้าที่การงาน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ ทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่ว่าชายหรือหญิงต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาช่วยจุนเจือครอบครัวด้วย เช่นเดียวกัน ซึ่งแนวโน้มในสังคมไทยก็เกิดขึ้นในทำนองเดียวกัน กล่าวคือผู้หญิงนอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรแล้ว ยังต้องประกอบอาชีพนอกบ้านเช่นเดียวกับผู้ชายด้วย ดังนั้นจึงเกิดการปรับบทบาทของเพศชายและเพศหญิงในครอบครัวเพื่อให้ความเหมาะสมและสมดุลขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าว มีผลให้ความแตกต่างของบทบาทระหว่างเพศลดน้อยลง โดยในขณะที่ฝ่ายหญิงหรือภรรยาจะมีส่วนในการช่วยหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้มีเวลาในการดูงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรน้อยลง ฝ่ายชายหรือสามีก็ต้องมีส่วนในการช่วยเหลืองานบ้าน และเลี้ยงดูบุตรร่วมกับภรรยาด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญของบิดาตามความคาดหวังของสังคม

บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

ตามแนวทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวของดิวอลล์ (Duvall developmental theory) ถือว่าการคลอดบุตรคนแรกจนกระทั่งบุตรอายุ 30 เดือน เป็นขั้นพัฒนาการของครอบครัวในระยะเริ่มมีบุตร ในระยะนี้บิดาจะมีพัฒนาการ (developmental tasks) ดังนี้ (Duvall 1967 : 186,198-199)

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทการเป็นบิดา

2. เรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานของบุตรตั้งแต่วัยแรกเกิดจนเติบโตรวม ทั้งการปฏิบัติ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร บิดาจะต้องมีความรู้ความชำนาญอย่างเพียงพอ ในการให้การดูแลบุตรทั้งโดยลำพังและร่วมกับภรรยา

3. จัดรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันภายในครอบครัวใหม่ให้มีความเหมาะสม

4. สนใจและส่งเสริมให้บุตรมีพัฒนาการที่ดี โดยวางแผนร่วมกับภรรยา

5. คงไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคู่สมรส

6. รับผิดชอบในการหารายได้สำหรับเลี้ยงดูบุตรและครอบครัว

7. ตระหนักถึงความรู้สึกและการยอมรับในการเป็นผู้ชายของตนเอง

8. เป็นตัวแทนของครอบครัวกับสังคม

จะเห็นได้ว่าครอบครัวในระยะเริ่มมีบุตรนี้ บิดาจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และปฏิบัติ เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้บุตรมีพัฒนาการที่ดีทั้งทาง ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยแสวงหาสิ่งที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์สำหรับ บุตร และวางแผนร่วมกับภรรยาในการจัดหาประสบการณ์ที่เหมาะสมแก่บุตร ดังนั้นบทบาท ในการเลี้ยงดูบุตรทั้งของบิดาและมารดา จึงถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญมากบทบาทหนึ่งของ ครอบครัว (Friedman 1981 : 153)

ลีโอนาร์ด (Leonard cited in O'donoghue 1978 : 155-156) ได้ให้ ความหมายของบทบาทบิดาต่อการเลี้ยงดูบุตรว่า เป็นกระบวนการที่รวมเอาการเลี้ยงดู การบำรุงรักษา และทดแทน การปกป้องคุ้มครอง การให้ความรักความอบอุ่น ให้คำแนะนำ ปกป้องที่บิดาควรมีต่อบุตร การเสียสละทั้งกายและใจ รวมทั้งการเป็นแบบอย่างให้บุตร

ล้าเนียง แย้มสอาด (2529 : 20) ได้สรุปบทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารก ไว้ 5 ด้านคือ ด้านการเป็นผู้ให้สิ่งของเครื่องใช้และของเล่น ด้านการให้เวลาเป็นเพื่อน เล่นกับบุตร ด้านให้การดูแลและปกปักรักษาและเจ็บป่วย ด้านการให้การปกป้องคุ้มครองอันตราย ต่าง ๆ และด้านเป็นสื่อกลางของครอบครัวและสังคม

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในระยะแรกเกิดนั้น ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ด้านการวางแผนและจัดเตรียมเพื่อบุตร ด้านการให้การดูแล บุตรด้านร่างกาย ทั้งยามปกติและเจ็บป่วย ด้านการสนองความต้องการของบุตรด้าน

จิตใจ การให้ความรัก การให้ความอบอุ่นและการหยอกล้อกับบุตร รวมทั้งด้านการปกป้องคุ้มครองบุตรไม่ให้เกิดอันตราย

บทบาทของบิดาในด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น โดยบิดาจะต้องมีการวางแผนและจัดเตรียมเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว เพื่อเตรียมเงินบางส่วนไว้เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงดูบุตร บิดาหลายคนอาจต้องทำงานมากกว่าเดิม เช่น ทำงานล่วงเวลา หรือทำงานอื่นทำนอกเหนือจากงานประจำ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จึงนับว่าบิดาต้องเป็นผู้เสียสละให้กับบุตร ทั้งด้านเวลาและความเป็นอิสระและความสุขส่วนตัว เพื่อร่วมในบทบาทการเลี้ยงดูบุตร ทั้งนี้ผู้เป็นบิดาต้องมีการปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การพักผ่อน และการใช้จ่ายส่วนตัวให้มีความเหมาะสมกับบทบาทของบิดาต่อไป ในการจัดเตรียมเพื่อบุตร ยังรวมถึงการจัดหาสถานที่นอนและอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับบุตร เช่น การเตรียมหาที่นอนแก่บุตร การจัดซื้อเสื้อผ้า ผ้าอ้อม ขวดนม และเครื่องใช้ต่าง ๆ สำหรับบุตร ซึ่งบิดาควรมีส่วนช่วยเหลือภรรยาในการจัดเตรียม และจัดหาสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการเสาะหาความรู้เกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูบุตรจากหนังสือ บุคคลที่มีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กมาก่อน หรือจากสื่อมวลชนอื่น ๆ

บทบาทของบิดาในการดูแลบุตรด้านร่างกาย เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านร่างกายของบุตร เพราะการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ย่อมเป็นรากฐานสำคัญของการเจริญเติบโต และการพัฒนาความคิดด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมและบุคลิกภาพ การตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกายของบุตรได้แก่ การให้นม การดูแลเรื่องการนอนหลับ การขับถ่าย และการดูแลขณะเจ็บป่วย หรือเมื่อมีอาการไม่สุขสบายเล็กน้อย บิดาจะต้องพยายามเข้าใจถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุตรที่แสดงออกและมองเห็นความต้องการเหล่านั้น ไม่ใช่ถือเอาความต้องการของตนเองเป็นหลัก และเมื่อยามบุตรมีอาการผิดปกติเล็กน้อย ๆ หรือเจ็บป่วย เช่น มีอาการสำรอก ท้องเสีย เป็นต้น บิดาควรมีส่วนช่วยเหลือภรรยาในการดูแลบุตรด้วยเช่นกัน ฉะนั้นบิดาจึงควรจะได้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร เพื่อที่จะสามารถช่วยดูแลบุตรและปฏิบัติบทบาทนี้ได้อย่างเหมาะสม

บทบาทของบิดาด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจ เป็นบทบาทที่บิดาจะต้องกระทำไปพร้อมกันกับการให้การดูแลบุตรทางด้านร่างกาย ทั้งนี้เพราะบุตรมีความต้องการทางด้านจิตใจเท่า ๆ กับความต้องการทางด้านร่างกาย ดังนั้นบิดาจึงควรให้ความรักความเอาใจใส่ต่อบุตร โดยการกอดรัดอุ้มชูประคับประคอง และสนองความต้องการตามความต้องการของบุตร บิดาควรมีการพูดคุยหยอกล้อกับบุตรแม้ว่าบุตรจะยังพูดไม่ได้ มีการประสานสายตากับบุตร สนใจฟังเสียงร้องไห้ของบุตร และมีปฏิกิริยาโต้ตอบ รวมทั้งใช้เวลาอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอกับบุตร เมื่อมีเวลาควรได้พูดคุยหยอกล้อหรือเล่นกับบุตรบ้าง

บทบาทของบิดาด้านการปกป้องคุ้มครองอันตรายแก่บุตร เป็นบทบาทหน้าที่ของบิดาที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง ทั้งนี้เพราะบุตรแรกเกิดยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย จำเป็นที่ผู้เป็นบิดาต้องมีส่วนช่วยภรรยาปกป้องคุ้มครองให้บุตรพ้นภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ซึ่งอันตรายเหล่านี้อาจเกิดจากสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมและโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ผู้เป็นบิดาควรจะได้รับผิดชอบบทบาทในด้านนี้ ตั้งแต่เรื่องการจัดสถานที่ที่จะให้บุตรอยู่ เมื่อกลับจากโรงพยาบาล โดยจัดเตรียมสถานที่ที่ปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น ยุง แมลงวัน รวมทั้งสิ่งที่จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่อบุตรด้วย บิดาจะต้องมีความสนใจ ในการที่จะสนับสนุนหรือพาบุตรไปรับภูมิคุ้มกันโรคเมื่อถึงเวลานัด ทั้งนี้เพื่อให้บุตรมีสุขภาพดีและมีภูมิคุ้มกันโรค นอกจากนี้ เมื่อยามที่บุตรไม่สบายบิดาก็ควรพาบุตรไปพบแพทย์ หรือสนับสนุนให้มารดาหรือบุคคลใกล้ชิดพาไป เพื่อป้องกันมิให้บุตรมีอาการแทรกซ้อนหรือมีอาการรุนแรงมากขึ้น

การปรับตัวต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

การที่บิดาจะประสบความสำเร็จในการแสดงบทบาทนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง และต้องอาศัยการปรับตัวต่อบทบาทใหม่ ซึ่งกระบวนการปรับตัวต่อบทบาทของบิดา จะมียุคประกอบคล้ายกับการปรับบทบาทของมารดา และมีขั้นตอนดังนี้คือ (Moore 1983 : 936-937)

1. การเลียนแบบ (Mimicry) การเลียนแบบเป็นพฤติกรรมอันดับแรกที่บิดาจะนำมาปรับบทบาทของตนเองในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งพฤติกรรมนี้จะเป็นพฤติกรรมง่าย ๆ ที่

สามารถจัดจำแนกอย่างมาจากบิดาของตน

สำนักหอสมุด

2. การฝึกบทบาท (Role play) โดยทั่วไปแล้วการฝึกบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดายังไม่เด่นชัดเท่ากับบทบาทของมารดา แต่อย่างไรก็ตามบิดาจะมีการสังเกตจากพฤติกรรมของผู้ที่เป็นบิดาคนอื่น ๆ

3. การจินตนาการ (Fantasy) เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความพยายามของบิดาต่อการยอมรับบทบาท โดยบิดาจะเกิดจินตนาการถึงบทบาทที่มีต่อบุตร เช่น การช่วยภรรยาเลี้ยงดูบุตร การอุ้มชูกอดรัด และการหยอกล้อกับบุตร

4. การรับรู้ การแสวงหา และการคัดเลือกบทบาทที่เหมาะสม (Introjection-projection-rejection) เป็นการค้นหาแบบอย่างในการเลี้ยงดูบุตรจากเพื่อน ญาติ พี่น้อง บุคคลใกล้ชิด ตลอดจนประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อนในอดีตของตนเอง เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมและพึงพอใจ

5. การแสดงบทบาทที่มีลักษณะเฉพาะ (Identity) ถือว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการปรับบทบาท เมื่อบิดาค้นหารูปแบบของบทบาทที่พึงพอใจและเหมาะสมกับตนเองแล้วก็จะรับรูปแบบนั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตน และแสดงบทบาทออกมา

จะเห็นได้ว่าการปรับตัวต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ต้องอาศัยการเรียนรู้หลายอย่าง นอกจากนี้การปรับตัวจะเป็นไปได้ดีหรือไม่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่าง ๆ หลายด้าน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปรับตัวและการเรียนรู้บทบาทของบิดา ได้แก่

1. ประสบการณ์เดิมของผู้เป็นบิดา ความรู้สึกอยากเป็นบิดาของเพศชายนั้นเกิดจากการที่เขา มีประสบการณ์ ได้รับการเลี้ยงดูมาตั้งแต่วัยเด็ก และมีสัมพันธภาพที่ดีกับบิดา ซึ่งความรู้สึกนี้ ทำให้บิดามีการรับรู้ต่อบทบาทการเป็นบิดาได้ดี อยากมีส่วนร่วมในการให้กำเนิดบุตร ตลอดจนต้องการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง บิดาจะได้แบบอย่างและนึกคิดจินตนาการบทบาทการเป็นบิดา และการเลี้ยงดูบุตรจากบิดาของตนเป็นส่วนใหญ่ และเก็บสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ไว้เพื่อแสดงออกเมื่อถึงเวลา (Lynn 1974 : 226) ในทางตรงข้าม หากบิดามีการรับรู้บทบาทของบิดาไม่ถูกต้องและไม่มีความรู้สึกประทับใจในบทบาทนั้น ก็จะทำให้บิดามีปัญหาในการปรับตัวและการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ (Murphy 1979 : 37)

2. สัมพันธภาพของคู่สมรส คู่สมรสที่มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน จะปรับตัวในการเป็น บิดามารดาได้ง่าย ในทางตรงข้ามหากสัมพันธภาพของคู่สมรสไม่ราบรื่นจะมีผลทำให้ การปรับตัวของบิดาค่อนข้างยากการเป็นบิดาเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งอาจทำให้บิดาไม่มี ส่วนร่วมในการดูแลบุตร (May 1982 : 319-322) จากการศึกษาของทอมลินสัน (1987 (a) : 104) พบว่า การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพ ของคู่สมรส และความช่วยเหลือจากภรรยา

3. ทศนคติต่อบุตรและการเป็นบิดา ความรู้สึกและความนึกคิดของบิดาที่มีต่อบุตร และบทบาทของตนเอง ย่อมมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการแสดงออกของบิดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อ บุตร และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า (Self-esteem) จะมีการเตรียมตัวเข้าสู่บทบาทการเป็น บิดา และสามารถปรับตัวต่อบทบาทได้ดี บิดาที่เติบโตในครอบครัวที่สังคมไม่มีการแบ่งแยก เพศ เคยอยู่ร่วมกับเด็กอื่น ๆ เช่น พี่ น้อง หรือเพื่อนเพศหญิง จะมีทัศนคติที่ดีในการเป็น บิดาและเลี้ยงดูบุตร รวมทั้งมีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร มากขึ้น (Murphy 1979 : 36-37)

4. ลักษณะของสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากบทบาทการเป็นบิดาเป็นกระบวนการ ที่ต้องอาศัย การเรียนรู้จากสังคมนั้น ๆ ข้าง นั้น สภาพลักษณะของสังคม และ วัฒนธรรม ย่อมมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการแสดงออกของบิดา โดยบิดาเองได้รับการถ่ายทอดลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมนั้น จากการศึกษาที่ได้รับมาตั้งแต่วัยเด็ก การปรับตัว ต่อบทบาทการเป็นบิดานั้นยังขึ้นอยู่กับที่ยอมรับในบทบาทการเป็นบิดา ตามความคาดหวัง ของสังคม สมาชิกในครอบครัว ตลอดจนถึงการยอมรับความช่วยเหลือจากสังคมของบิดา เอง (Ziegel & Cranley 1984 : 472)

5. วุฒิภาวะ วุฒิภาวะทางอารมณ์เป็นพัฒนาการ ที่ถือว่าเป็นพัฒนาการทางด้าน อารมณ์อย่างสมบูรณ์ มีผลทำให้บุคคลสามารถปรับตัวต่อเหตุการณ์และสภาวะแวดล้อมได้ อย่างเหมาะสม การมีวุฒิภาวะของบิดา จะทำให้บิดามีความรับผิดชอบ มีความมั่นคงใน อารมณ์ สามารถเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และมีการปรับตัวต่อบทบาทได้ดี จาก การศึกษาของ สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527 : ก) พบว่า บิดาที่มีอายุน้อย จะมีความ พร้อมในการเป็นบิดามารดา ได้ดีกว่าบิดามารดาที่มีอายุน้อย

6. การเรียนรู้และการได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง บิดาที่ได้รับการเตรียมความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ของภรรยา วิธีการเลี้ยงดูบุตร และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุตร จะยอมรับบทบาทการเป็นบิดา และปรับตัวได้ดีกว่าบิดาที่ไม่ได้รับการเตรียมความรู้ดังกล่าว (May 1982 : 342)

7. การยอมรับบทบาทความเป็นชาย ความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นชายและการยอมรับบทบาทในการเป็นบิดาของผู้ชายนั้น เกิดจากการเลี้ยงดูของบิดามารดาในวัยเด็ก ผู้ชายที่ไม่แน่ใจในความเป็นชายของตน จะพัฒนาบทบาทการเป็นบิดาได้ยาก ส่วนผู้ชายที่มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับการเป็นเพศชาย หรือมีความภูมิใจในความเป็นชาย จะมีการพัฒนาบทบาททางเพศเป็นไปอย่างสมบูรณ์ เมื่อมีบุตร เขาก็จะมีกำลังใจต่อการแสดงบทบาทของการเป็นบิดา ในการเลี้ยงดูและปกป้องคุ้มครองบุตร (Benedek 1970 : 173-180; Hyde 1985 : 121-124; Moore 1983 : 202)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาคู่บุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นบิดาที่มีบุตรคนแรก มีความรู้ภาษาไทย อ่านออกเขียนได้ มาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่อยู่ด้วยกันในหน่วยหลังคลอด ของโรงพยาบาล หาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลมูลนิธิมิตรภาพสามัคคี อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากบิดาที่มีบุตรคนแรกจำนวน 100 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้

1. การตั้งครรภ์ของภรรยาไม่มีภาวะแทรกซ้อน
2. บุตรมีน้ำหนักแรกเกิด เท่ากับหรือมากกว่า 2500 กรัม ขึ้นไป มีสุขภาพ แข็งแรงสมบูรณ์ตั้งแต่แรกเกิด จนถึงวันที่เริ่มทำการศึกษา
3. สามิภรรยาและบุตร อยู่ร่วมกันในช่วง 2 เดือนนับจากวันที่ภรรยาคลอด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา ซึ่งรวบรวมจากการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ ที่อยู่ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กอ่อน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)
2. แบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามสัมพันธภาพของคู่สมรส ซึ่งสร้างขึ้นโดย วันเพ็ญ กุลนริศ (2530) ผู้วิจัยนำมาดัดแปลง และแก้ไขสำนวนภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดา และ

สร้างเพิ่มเติมอีกจำนวน 3 ข้อ ลักษณะของข้อความในแบบวัดนี้ แบ่งออกเป็น 5 หมวด ดังนี้ คือ

หมวดที่ 1 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็นของบิดา ต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส มี 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-6 และ 19

หมวดที่ 2 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็นของบิดา ต่อการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว มี 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 7-10, 18, 24 และ 26

หมวดที่ 3 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็นของบิดา ต่อการแสดงความรักใคร่-ผูกพันระหว่างบิดากับคู่สมรส มี 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 11, 20-23 และ 25

หมวดที่ 4 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็นของบิดาต่อการเผชิญปัญหาในครอบครัว และการช่วยเหลือ มี 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 12-16

หมวดที่ 5 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็นของบิดา ต่อพฤติกรรมทางเพศ มี 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 17 และ 27-31

แบบวัดนี้เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งคำตอบออกเป็น 5 ช่วง ดังนี้ คือ

เป็นความเป็นจริงมากที่สุด คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบมากที่สุด

เป็นความจริงเป็นส่วนใหญ่ คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนใหญ่

เป็นความจริงเพียงครึ่งหนึ่ง คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเพียงครึ่งเดียว

เป็นความจริงบ้างเล็กน้อย คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบบ้างเล็กน้อย

ไม่เป็นความจริงเลย คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเลย

ผู้ตอบแบบวัดนี้ จะต้องเลือกคำตอบในแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบ โดยใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่กำหนดให้

ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อความจำนวน 31 ข้อ เป็นข้อความที่มีลักษณะในด้านบวกจำนวน 18 ข้อ และข้อความที่มีลักษณะในด้านลบจำนวน 13 ข้อ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข)

การให้คะแนน ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อความ ดังนี้คือ

ก. ข้อความที่มีลักษณะในด้านบวก ให้คะแนน ดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เป็นความจริง เป็นส่วนมาก	ให้	4	"
เป็นความจริง เพียงครั้งหนึ่ง	ให้	3	"
เป็นความจริงบ้าง เล็กน้อย	ให้	2	"
ไม่เป็นความจริงเลย	ให้	1	"

ข. ข้อความที่มีลักษณะในด้านลบ ให้คะแนน ดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
เป็นความจริง เป็นส่วนมาก	ให้	2	"
เป็นความจริง เพียงครั้งหนึ่ง	ให้	3	"
เป็นความจริงบ้าง เล็กน้อย	ให้	4	"
ไม่เป็นความจริงเลย	ให้	5	"

คะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรส เป็นคะแนนรวมจากแบบวัด ซึ่งมีค่าต่ำสุดเท่ากับ 31 คะแนน และมีค่าสูงสุด 155 คะแนน คะแนนต่ำแสดงว่าสัมพันธภาพของคู่สมรสไม่ดี และคะแนนสูงแสดงว่าสัมพันธภาพของคู่สมรสดี

การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส ผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วยนักจิตวิทยาและอาจารย์พยาบาล ทั้งหมดจำนวน 6 ท่าน (ดูรายชื่อในภาคผนวก จ) ช่วยพิจารณาตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (wording) หลังจากผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความ ให้มีความเหมาะสมของภาษา ความชัดเจนในเนื้อหาและการเรียงลำดับข้อความตามความคิด เห็นและข้อ เสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การหาความเชื่อมั่นของแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส ผู้วิจัยได้นำแบบวัดนี้ไปใช้กับบิดา ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 20 คน คำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Co-efficient) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (ประกอบ การณสูตร 2529 : 43)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right)$$

เมื่อ n = จำนวนข้อในแบบวัด

S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนในแต่ละข้อ

S_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ทำแบบวัดทั้งหมด

ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส เท่ากับ 0.74

3. แบบวัดเจตคติของบิดาต่อบุตร เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากการศึกษาดารว เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบวัดนี้ประกอบด้วย ข้อความที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น และความเชื่อของบิดาที่มีต่อบุตร ตั้งแต่บุตรอยู่ในครรภ์จนถึงแรกเกิดใหม่ ลักษณะของข้อความในแบบวัดแบ่งออกเป็น 4 หมวด ดังนี้

- หมวดที่ 1 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของบิดาต่อความพึงพอใจในการมีบุตรและลักษณะของบุตร มี 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-6
- หมวดที่ 2 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของบิดาต่อคุณค่าของการมีบุตร มี 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 7-14
- หมวดที่ 3 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของบิดาต่อผลกระทบของการมีบุตรต่อการดำเนินชีวิต มี 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 15-21
- หมวดที่ 4 เป็นความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของบิดาต่อความตั้งใจที่จะเลี้ยงดูบุตร มี 6 ข้อ ได้แก่ ข้อ 22-27

แบบวัดนี้เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งคำตอบออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความนั้น ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความ เชื่อของผู้ตอบมากที่สุด
เห็นด้วย	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความนั้น ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความ เชื่อของผู้ตอบ
ไม่เห็นด้วย	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความนั้น ไม่ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็นหรือความ เชื่อของผู้ตอบ
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คือ	เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความนั้น ไม่ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความ เชื่อของผู้ตอบเลย เป็น อย่างมาก

ผู้ตอบแบบวัดนี้จะต้องเลือกคำตอบในแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบ โดยใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่กำหนดให้

ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อความจำนวน 27 ข้อ เป็นข้อความที่มีลักษณะในด้านบวก จำนวน 14 ข้อ และข้อความที่มีลักษณะในด้านลบ จำนวน 13 ข้อ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค)

การให้คะแนน ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อความ คือ

ก. ข้อความที่มีลักษณะในด้านบวก ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	4	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	3	"
ไม่เห็นด้วย	ให้	2	"
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	"

ข. ข้อความที่มีลักษณะในด้านลบ ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	2	"
ไม่เห็นด้วย	ให้	3	"
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	4	"

คะแนนเจตคติของบิดาต่อบุตร เป็นคะแนนรวมจากแบบวัด ซึ่งมีค่าต่ำสุดเท่ากับ 27 คะแนน และมีค่าสูงสุดเท่ากับ 108 คะแนน คะแนนต่ำแสดงว่าเจตคติของบิดาต่อบุตรไม่ดี และคะแนนสูงแสดงว่าเจตคติของบิดาต่อบุตรดี

การหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติของบิดาต่อบุตร เช่นเดียวกับการหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ของแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติของบิดาต่อบุตร เท่ากับ 0.89

4. แบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาคำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อความที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออก หรือการปฏิบัติของบิดาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ตั้งแต่บุตรแรกเกิดจนถึงอายุ 2 เดือน ลักษณะของข้อความในแบบวัด แบ่งออกเป็น 4 หมวด ดังนี้คือ

หมวดที่ 1 เป็นพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของบิดา เกี่ยวกับการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร มี 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1-5

หมวดที่ 2 เป็นพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของบิดา เกี่ยวกับการดูแลบุตรด้านร่างกายเมื่อบุตรปกติ และเจ็บป่วย มี 23 ข้อ ได้แก่ ข้อ 6-18, 20-25 และ ข้อ 31-34

หมวดที่ 3 เป็นพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของบิดา เกี่ยวกับการดูแลบุตรด้านจิตใจ การให้ความรัก ความอบอุ่น และการหยอกล้อกับบุตร มี 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 26-30

หมวดที่ 4 เป็นพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของบิดา เกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองบุตร การป้องกันไม่ให้บุตรเกิดอันตราย มี 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 19 และ ข้อ 35-37

แบบวัดนี้เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งคำตอบออกเป็น 5 ช่วง ดังนี้คือ

เป็นความจริงมากที่สุด คือ เมื่อผู้ตอบเห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบมากที่สุด

เป็นความจริง เป็นส่วนมาก	คือ	เมื่อผู้ตอบ เห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับ สภาพความเป็นจริงของผู้ตอบ เป็นส่วนมาก
เป็นความจริง เพียงครั้งหนึ่ง	คือ	เมื่อผู้ตอบ เห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับ สภาพความเป็นจริงของผู้ตอบ เพียงครั้งเดียว
เป็นความจริงบ้าง เล็กน้อย	คือ	เมื่อผู้ตอบ เห็นว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับ สภาพความเป็นจริงของผู้ตอบบ้าง เล็กน้อย
ไม่เป็นความจริงเลย	คือ	เมื่อผู้ตอบ เห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ไม่ ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเลย

ผู้ตอบแบบวัดนี้จะต้องเลือกคำตอบในแต่ละข้อ เพียง 1 คำตอบ โดยใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องที่กำหนดให้

ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อความจำนวน 37 ข้อ เป็นข้อความที่มีลักษณะในด้าน

บวก จำนวน 31 ข้อ และข้อความที่มีลักษณะในด้านลบ จำนวน 6 ข้อ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ง)

การให้คะแนน ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อความ คือ

ก. ข้อความที่มีลักษณะในด้านบวก ให้คะแนนดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เป็นความจริงเป็นส่วนมาก	ให้	4	"
เป็นความจริงเพียงครั้งหนึ่ง	ให้	3	"
เป็นความจริงบ้าง เล็กน้อย	ให้	2	"
ไม่เป็นความจริงเลย	ให้	1	"

ข. ข้อความที่มีลักษณะในด้านลบ ให้คะแนนดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	ให้	1	คะแนน
เป็นความจริงเป็นส่วนมาก	ให้	2	"
เป็นความจริงเพียงครั้งหนึ่ง	ให้	3	"
เป็นความจริงบ้าง เล็กน้อย	ให้	4	"
ไม่เป็นความจริงเลย	ให้	5	"

คะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เป็นคะแนนรวมจากแบบวัด ซึ่งมีค่าต่ำสุดเท่ากับ 37 คะแนน และมีค่าสูงสุด เท่ากับ 185 คะแนน คะแนนต่ำแสดงว่าบิดามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อย และคะแนนสูงแสดงว่าบิดามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมาก

การหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เช่นเดียวกับการหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ของแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เท่ากับ 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษารายงานประวัติของหญิงภายหลังคลอดและประวัติของบุตร เพื่อเลือกบิดาที่มีบุตรคนแรก ที่มีลักษณะตรงกับคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาและบันทึกไว้
2. เมื่อบิดาที่เลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่าง มาเยี่ยมบุตรและภรรยา ที่หน่วยหลังคลอด และได้พบบุตรแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้มาพบบิดาเพื่อแนะนำตนเอง อธิบายถึงจุดประสงค์ในการวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากบิดา
3. เมื่อบิดาให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยจัดให้บิดานั่งที่โต๊ะที่จัดไว้เป็นสัดส่วนเฉพาะ และสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัว พร้อมทั้งเขียนที่อยู่ แผนที่บ้านและเบอร์โทรศัพท์ (ถ้ามี) เพื่อความสะดวกในการติดต่อกับบิดา ในอีก 2 เดือนข้างหน้า
4. ผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส และแบบวัดเจตคติของบิดาคู่บุตร แล้วจึงให้บิดาตอบแบบวัดทั้ง 2 ชุด ด้วยตนเอง โดยไม่จำกัดเวลา โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ประมาณ 30-40 นาที
5. ระหว่างที่บิดาตอบแบบวัด ผู้วิจัยได้อยู่ในบริเวณที่บิดาสามารถซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจได้โดยง่าย
6. เมื่อบิดาทำแบบวัดทั้ง 2 ชุดเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบิดาในการตอบแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง ในอีก 2 เดือนถัดไป
7. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากบิดา ในหน่วยหลังคลอดทั้งสิ้น จำนวน 150 คน

8. เมื่อครบกำหนด 2 เดือนภายหลังจากการคลอดบุตรของภรรยา ผู้วิจัยส่งแบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาไปให้ พร้อมทั้งคำอธิบายว่า เมื่อบิดาได้รับแบบวัดชุดนี้แล้ว ขอให้ตอบแบบวัด แล้วส่งคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ภายใน 1 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยได้เขียนเจ้าหน้าที่ของและติดแสตมป์ไว้ให้เรียบร้อย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ส่งแบบวัดไปให้บิดาทั้งหมดจำนวน 150 คน และเมื่อได้รับแบบวัดคืนมา 100 คน ผู้วิจัยสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล

9. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบวัดทุกชุดของกลุ่มตัวอย่าง มาให้คะแนนตามที่กำหนดไว้ แล้วนำไปวิเคราะห์ความถี่ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ซึ่งมีขั้นตอนในการคำนวณดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง นำมาแจกแจงความถี่และคำนวณเป็นอัตราร้อยละ

2. คำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส คะแนนเจตคติของบิดาคอบุตร และคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

3. คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส กับคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา และระหว่างคะแนนเจตคติของบิดาคอบุตร กับคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา โดยแยกวิเคราะห์ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส กับคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา วิเคราะห์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์ 2526 : 26)

$$r = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรส กับ
คะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

ΣX = ผลรวมของคะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรส

ΣY = ผลรวมของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

ΣXY = ผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรสกับคะแนน
บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

ΣX^2 = ผลรวมของกำลังสองของคะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรส

ΣY^2 = ผลรวมของกำลังสองของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

N = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ โดยใช้การทดสอบ
ค่าที (t-test) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์ 2526 : 28)

$$t = \frac{r\sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r^2}}$$

เมื่อ N = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง $df = N-2$

กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เปรียบเทียบค่า t ที่คำนวณได้กับค่า t ที่ได้จากการเปิดตารางที่ $df = N-2$
ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ถ้าพบว่าค่า t ที่คำนวณได้มากกว่าค่า t ที่ได้จากการ
แสดงว่าปฏิเสธสมมติฐานทางสถิติ แต่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย นั่นคือ สรุปว่าตัวแปร
ทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งหมายความว่าสัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวก
กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเจตคติของบิดาต่อบุตร กับคะแนนบทบาท
ในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา วิเคราะห์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และทดสอบ
ความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ โดยใช้ค่า t เช่นเดียวกับสูตรที่ใช้
ในข้อ 3.1.

4. คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient) ระหว่างสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสและเจตคติของบิดาคอบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา และทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่คำนวณได้ โดยการทดสอบค่าเอฟส่วนรวม (overall F)

5. การสร้างสมการทำนายหรือสมการถดถอย เพื่อใช้ในการทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก ซึ่งเป็นตัวเกณฑ์ (Criteria) โดยมีสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสและเจตคติของบิดาคอบุตร เป็นตัวทำนาย (Predictor) โดยใช้สูตรดังนี้ (สมจิต วัฒนายยากุล 2524 : 153)

$$Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 \dots b_k X_k$$

เมื่อ a = ค่าคงที่

b = ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

X = ตัวทำนาย

k = ลำดับขั้นที่ตัวทำนายถูกนำเข้ามาวิเคราะห์ในสมการถดถอย

การใช้โปรแกรม SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวทำนายทั้งหมด กับตัวเกณฑ์ในสมการถดถอยนั้น เป็นการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ซึ่งมีการเลือกตัวทำนายเข้าไปวิเคราะห์ในแต่ละขั้น เริ่มจากขั้นที่ 1 จนถึงขั้นสุดท้าย จากตัวทำนายที่มีความสัมพันธ์กับตัวเกณฑ์มากที่สุด จนถึงตัวทำนายที่มีความความสัมพันธ์กับตัวเกณฑ์น้อยที่สุดตามลำดับ ดังนี้

(1) พิจารณาค่าเอฟส่วนรวม (Overall F) ซึ่งใช้ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ในขั้นที่ 1 (Step Number One) เมื่อพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในขั้นนี้มีนัยสำคัญ ก็มาหาค่า t ที่ใช้ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) ถ้ามีนัยสำคัญแสดงว่าตัวทำนายตัวแรกนี้ เป็นตัวทำนายที่จัดว่าดีที่สุดตัวแรก

(2) พิจารณาค่าเอฟส่วนรวมในขั้นที่สอง (Step Number Two) ถ้าพบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในขั้นนี้มีนัยสำคัญ จึงพิจารณาค่า t ที่ใช้ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) ของตัวทำนายตัวแรกและตัวทำนายตัวที่สอง ถ้ามีนัยสำคัญ แสดงว่าตัวทำนายตัวแรกและตัวทำนายที่สองเป็นกลุ่มตัวทำนายที่ดีที่สุดชุดหนึ่ง แต่ถ้าค่า t ที่ใช้ในการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) ในขั้นที่สองไม่มีนัยสำคัญแสดงว่า ตัวทำนายที่สองนี้ใช้เป็นตัวทำนายไม่ได้ แม้ว่าค่าเอฟส่วนรวมในขั้นนี้จะมีความสำคัญก็ตาม ดังนั้น ตัวทำนายที่ดีที่สุดก็คือ ตัวทำนายในขั้นที่หนึ่ง

6. คำนวณหาค่าความแตกต่าง ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ของครอบครัว โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way analysis of variance or ANOVA) และทดสอบหาค่าเอฟ (F-test) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัศนะ 2527 : 249-250)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	k-1	SS_b	$MS_b = SS_b / k-1$	$F = MS_b / MS_w$
ภายในกลุ่ม	N-k	SS_w	$MS_w = SS_w / N-k$	
รวม	N-1	SS_t		

$$\text{สูตร} \quad SS_b = \sum_{j=1}^k \left(\frac{T_j^2}{n_j} \right) - \frac{T^2}{N}$$

$$SS_w = SS_t - SS_b$$

$$SS_t = \sum_{j=1}^k \sum_{i=1}^{n_j} X_{ij}^2 - \frac{T^2}{N}$$

เมื่อ $T_j =$ ผลรวมของคะแนน n ค่า ในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum_{j=1}^k \sum_{i=1}^{n_j} X_{ij}^2 =$ ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองทุกค่าใน
 ทุกกลุ่มตัวอย่าง

$n =$ จำนวนคะแนนในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

$N =$ จำนวนคะแนนทั้งหมด

$k =$ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$T =$ ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

นำค่า F ที่ได้จากการคำนวณ ไปเปรียบเทียบกับค่า F ที่เปิดได้จากตาราง โดยเปิดตาราง F ที่ $df=(k-1), (N-k)$ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ถ้าค่า F ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่า F จากตาราง แสดงว่าไม่ยอมรับสมมติฐานศูนย์ นั่นคือ สรุปว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนพบาพในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ที่มีความแตกต่างกันในลักษณะข้อมูลส่วนตัวนั้น มีค่าเฉลี่ยอย่างน้อยคู่หนึ่งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่ทราบว่าคู่ใด จึงต้องทำการทดสอบต่อ โดยวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณตามวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffé's test) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์ 2526 : 83-85)

$$\hat{\psi} = \bar{X}_1 - \bar{X}_2$$

$$\hat{\sigma}_{\hat{\psi}} = \sqrt{MS_w \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}$$

เมื่อ

$\bar{X}_1 =$ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1

$\bar{X}_2 =$ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2

$MS_w =$ ส่วนเบี่ยงเบนยกกำลังสองเฉลี่ยภายในกลุ่ม

$n_1 =$ จำนวนคนในกลุ่มที่ 1

$n_2 =$ จำนวนคนในกลุ่มที่ 2

เปรียบเทียบค่า $|\hat{\psi}|/\hat{\sigma}_{\hat{\psi}}$ กับค่า $\sqrt{(k-1)/F}$ โดยเปิดตาราง F ที่ $df=(k-1), (N-k)$ ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ถ้าค่า $|\hat{\psi}|/\hat{\sigma}_{\hat{\psi}}$ มากกว่าค่า $\sqrt{(k-1)/F}$ แสดงว่าไม่ยอมรับสมมติฐานทางสถิติ และสรุปว่าค่าเฉลี่ยคู่ นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

7. คำนวณหาค่าความแตกต่างของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง ศาสนา ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์ การเลี้ยงดูเด็กก่อน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) (ชูศรี วงศ์รัตนะ 2527 : 177-180)

ถ้าทดสอบพบว่าค่าความแปรปรวนของประชากรเท่ากัน ใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{s_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

ถ้าทดสอบพบว่าค่าความแปรปรวนของประชากรไม่เท่ากัน ใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

$$df = \frac{(s_1^2/n_1 + s_2^2/n_2)^2}{\frac{(s_1^2/n_1)^2}{n_1 - 1} + \frac{(s_2^2/n_2)^2}{n_2 - 1}}$$

- เมื่อ
- $\bar{X}_1$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
 - $\bar{X}_2$ = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
 - s_1^2 = ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
 - s_2^2 = ค่าความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
 - s_p^2 = ค่าความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม
 - n_1 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 1
 - n_2 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ 2
- กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

8. คำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในแต่ละด้าน

9. คำนวณหาค่าความแตกต่างของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในแต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance or ANOVA) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffé's test) เช่นเดียวกับสูตรที่ใช้ในข้อ 7

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก กลุ่มตัวอย่าง เป็นบิดาที่มีบุตรคนแรก มาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่หน่วยหลังคลอด ของโรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลมูลนิธิมิตรภาพสมาคมฯ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 100 คน ซึ่งผลการวิจัยได้นำเสนอด้วยตารางประกอบการบรรยาย ความลำดับดังนี้ คือ

1. ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน

ตารางที่ 1 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ตามอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน ของ กลุ่มตัวอย่าง 100 คน

ข้อมูลส่วนตัว	ร้อยละ
อายุ (ปี)	
น้อยกว่า 20	3
20-30	82
31-40	12
มากกว่า 40	3
รวม	100

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	ร้อยละ
ศาสนา	
พุทธ	83
อิสลาม	17
รวม	100
ระดับการศึกษา	
ประถมศึกษา	43
มัธยมศึกษา	30
อุดมศึกษา	27
รวม	100
อาชีพ	
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	23
ค้าขาย	11
รับจ้าง	48
เกษตรกรรม	18
รวม	100
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน (บาท)	
น้อยกว่า/ เท่ากับ 2,000	19
2,001 - 4,000	47
4,001 - 6,000	18
มากกว่า 6,000	16
รวม	100

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	ร้อยละ
ลักษณะครอบครัว	
ครอบครัวเดี่ยว	50
ครอบครัวขยาย	50
รวม	100
ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน	
ไม่เคยมีประสบการณ์	83
เคยมีประสบการณ์	17
รวม	100

1.1 อายุ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 82 รองลงมามีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 12 นอกนั้นมีอายุน้อยกว่า 20 ปี และมากกว่า 40 ปี ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือมีเพียงร้อยละ 3

1.2 ศาสนา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 83 และนับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 17

1.3 ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43 รองลงมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 30 และ 27 ตามลำดับ

1.4 อาชีพ

อาชีพรับจ้างเป็นอาชีพที่พบมากที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง โดยคิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาคือ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ เกษตรกรรม และค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 23, 18 และ 11 ตามลำดับ

1.5 รายได้ของครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อเดือน อยู่ในระหว่าง 2,001 - 4,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47 รองลงมา มีรายได้ไม่น้อยกว่า/เท่ากับ 2,000 บาท, ระหว่าง 4,001-6,000 บาท และมากกว่า 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19, 18 และ 16 ตามลำดับ

1.6 ลักษณะครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่มาจากครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย อย่างละเท่า ๆ กัน คือ ร้อยละ 50

1.7 ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อนมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 83 มีเพียงส่วนน้อยที่มีประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 17

2. ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ที่ได้จากคะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรส คะแนนเจตคติของบิดาต่อบุตร และคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

ตารางที่ 2 ช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร และบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

ตัวแปร	จำนวนข้อของ แบบวัด	ช่วงคะแนนของ แบบวัด	ช่วงคะแนนของ กลุ่มตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.
สัมพันธภาพของคู่สมรส	31	31-155	97-155	129.51	12.05
เจตคติของบิดาต่อบุตร	27	27-108	76-108	91.55	7.62
บทบาทในการเลี้ยงดูบุตร	37	37-185	105-185	153.36	20.54

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีช่วงคะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรส อยู่ระหว่าง 97-155 คะแนน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 129.51 และ 12.05 ตามลำดับ มีช่วงคะแนนเจตคติของบิดาต่อบุตร อยู่ระหว่าง 76-108 คะแนน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 91.55 และ 7.62 ตามลำดับ และมีช่วงคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร อยู่ระหว่าง 105-185 คะแนน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 153.36 และ 20.54 ตามลำดับ

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา และทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ด้วยการทดสอบ ที (t-test)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา	r	t
สัมพันธภาพของคู่สมรส	0.4052	4.3873***
เจตคติของบิดาต่อบุตร	0.2332	2.4259*

*** $p < .001$

* $p < .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ($r = 0.4052$) นั่นคือ บิดาที่มีสัมพันธภาพกับคู่สมรสดี จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมาก แสดงว่าสมมติฐานที่หนึ่ง ที่ว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ได้รับการสนับสนุน และยังพบว่า เจตคติของบิดาต่อบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($r = 0.2332$) นั่นคือ บิดาที่มีเจตคติต่อบุตรดี จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมากด้วยเช่นกัน แสดงว่าสมมติฐานที่สอง ที่ว่าเจตคติของบิดาต่อบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ได้รับการสนับสนุน

4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างสัมพันธภาพของกลุ่มรส กับ เจตคติของบิดาต่อบุตร

ผลจากการศึกษา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างสัมพันธภาพของกลุ่มรส กับ เจตคติของบิดาต่อบุตร พบว่า สัมพันธภาพของกลุ่มรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติของบิดาต่อบุตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = 0.4508$) แสดงว่า บิดาที่มีสัมพันธภาพกับกลุ่มรสดี จะมีเจตคติต่อบุตรดีด้วย

5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างสัมพันธภาพของกลุ่มรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา และทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ด้วยการทดสอบค่าเอฟส่วนรวม (overall F-test)

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างสัมพันธภาพของกลุ่มรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

ตัวแปร	บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา	
	R	overall-F
สัมพันธภาพของกลุ่มรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร	0.4091	9.7493***

*** $P < .001$

จากตารางที่ 4 พบว่า สัมพันธภาพของกลุ่มรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร มีสหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ($R = 0.4091$) กล่าวคือ บิดาที่มีสัมพันธภาพกับกลุ่มรสดีและมีเจตคติต่อบุตรดี จะมีผลทำให้บิดามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมาก แสดงว่า สมมติฐานที่สามที่ว่า สัมพันธภาพของกลุ่มรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร มีสหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ได้รับการสนับสนุน

6. การสร้างสมการทำนายหรือสมการถดถอย โดยมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เป็นตัวเกณฑ์ สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร เป็นตัวทำนาย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression) ซึ่งมีการเลือกตัวทำนายเข้าไปวิเคราะห์ในแต่ละขั้นตอน เริ่มจากขั้นที่ 1 จนถึงขั้นสุดท้าย จากตัวทำนายที่มีความสัมพันธ์กับตัวเกณฑ์มากที่สุด จนถึงตัวทำนายที่มีความสัมพันธ์กับตัวเกณฑ์น้อยที่สุดตามลำดับ แล้วทดสอบความมีนัยสำคัญของเส้นถดถอยโดยรวม โดยการทดสอบค่าเอฟส่วนรวม (overall F-test) และทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์เส้นถดถอย (b) แต่ละค่า โดยการทดสอบค่าที (t-test) และจากการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ พบว่า สัมพันธภาพของกลุ่มสมรส เป็นตัวทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาได้มากที่สุด เนื่องจากสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส ถูกเลือกเข้าไปวิเคราะห์ก่อนในขั้นที่ 1 ดังแสดงในตารางที่ 5 ส่วนเจตคติของบิดาต่อบุตร ไม่ได้รับเลือกเข้าไปในสมการทำนาย

ตารางที่ 5 ค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนโดยสรุป

ขั้นที่	ตัวทำนาย	R	R ²	overall F	b	t
1	สัมพันธภาพของกลุ่มสมรส	0.4052	0.1642	19.2486***	0.6909	4.387***
ค่า constant = 63.8827						

*** $P < .001$

จากตารางที่ 5 แสดงว่าสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสเป็นตัวทำนายที่ถูกเลือกเข้าไปวิเคราะห์เป็นอันดับแรกในขั้นตอนที่ 1 ซึ่งปรากฏว่าสามารถทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย ซึ่งหาได้จากการยกกำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.1642 แสดงว่าสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส สามารถทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาได้ร้อยละ 16.42

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์หาคูณแบบขั้นตอน เพื่อพิจารณาตัวทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในกลุ่มตัวอย่างพบว่า ตัวทำนายที่สามารถทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ สัมพันธภาพของคู่สมรส ส่วนเจตคติของบิดาค่อบุตร ไม่สามารถร่วมเป็นตัวทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในขั้นตอนที่ 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นในการสร้างสมการทำนาย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน จึงมีเพียงขั้นเดียว ซึ่งถือว่าเป็นขั้นที่ได้เส้นถดถอยที่ดีที่สุด ดังนั้นสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) ของตัวทำนายที่ถูกเลือกเข้าไปวิเคราะห์ขั้นนี้จึงมีเพียงค่าเดียว โดยมีสัมพันธภาพของคู่สมรส (X_1) เป็นตัวทำนาย ได้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b) เท่ากับ 0.6909 และค่าคงที่เท่ากับ 63.8827

ดังนั้นจึงสามารถสร้างสมการทำนาย เพื่อใช้ทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก (Y) ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} Y &= a + b_1 X_1 \\ &= 63.8827 + 0.6909 (X_1) \end{aligned}$$

7. ค่าความแตกต่างของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันในเรื่องอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบค่าเอฟ (F-test) และค่าความแตกต่างของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันในเรื่องศาสนา ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กอ่อน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเอฟจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน
ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน
จำนวน 100 คน

อายุ (ปี)	n	$\bar{X}$	S.D.
น้อยกว่า 20	3	163.50	11.12
20-30	82	151.81	20.31
31-40	12	163.33	18.63
มากกว่า 40	3	141.67	34.53

$$F = 1.7865 \quad p > .05$$

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีคะแนนบทบาทในการ
เลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าทีของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร
ของกลุ่มตัวอย่างที่มีศาสนาแตกต่างกัน จำนวน 100 คน

ศาสนา	n	$\bar{X}$	S.D.
พุทธ	83	153.04	20.63
อิสลาม	17	154.94	20.65

$$t = .35 \quad p > .05$$

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีศาสนาแตกต่างกันมีคะแนนบทบาทในการ
เลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเอฟจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน
ของคะแนนบทาพในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษา แตก
ต่างกัน จำนวน 100 คน

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.
ประถมศึกษา	43	151.74	20.30
มัธยมศึกษา	30	156.10	20.49
อุดมศึกษา	27	152.89	21.42

$$F = 0.4022 \quad p > .05$$

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีคะแนน
บทาพในการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเอฟจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน
ของคะแนนบทาพในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน
จำนวน 100 คน

อาชีพ	n	$\bar{X}$	S.D.
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	23	158.22	20.35
ค้าขาย	11	142.42	24.10
รับจ้าง	48	154.45	20.24
เกษตรกรรม	18	151.61	17.71

$$F = 1.6859 \quad p > .05$$

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีคะแนนบทาพใน
การเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเอฟจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน
ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ของกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ของครอบครัว
แตกต่างกัน จำนวน 100 คน

รายได้ของครอบครัวต่อเดือน(บาท)	n	$\bar{X}$	S.D.
น้อยกว่า/ เท่ากับ 2,000	19	156.11	24.27
2,001-4,000	47	151.77	19.16
4,001-6,000	18	148.44	20.60
มากกว่า 6,000	16	160.30	19.29

$$F = 1.1681 \quad p > .05$$

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มี
คะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าทีของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร
ของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน จำนวน 100 คน

ลักษณะครอบครัว	n	$\bar{X}$	S.D.
ครอบครัวเดี่ยว	50	152.72	23.42
ครอบครัวขยาย	50	154.00	17.41

$$t = .31 \quad p > .05$$

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน มีคะแนน
บทบาทในการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าทีของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร
ของกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อนแตกต่างกัน จำนวน 100
คน

ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน	n	$\bar{X}$	S.D.
ไม่เคยมีประสบการณ์	83	153.52	20.87
เคยมีประสบการณ์	17	152.59	19.41

$$t = .17 \quad p > .05$$

จากตารางที่ 12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน แตก
ต่างกัน มีคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

8. ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยต่อจำนวนข้อของแบบวัดในแต่ละ
ระดับของคะแนนของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

ตารางที่ 13 ช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเฉลี่ยต่อจำนวนข้อของ
ของแบบวัดในแต่ละด้าน ของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา
ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน

ตัวแปร	จำนวน ช่วงคะแนน ช่วงคะแนน			$\bar{X}$	S.D.	* $\bar{X}_{adj}$
	ข้อของ แบบวัด	ของ แบบวัด	ของกลุ่ม ตัวอย่าง			
บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา						
แยกเป็นแต่ละด้าน :						
1.การวางแผนและการจัดเตรียม						
เพื่อบุตร	5	5-25	11-25	20.73	3.19	4.146
2.การดูแลบุตรด้านร่างกาย						
	23	23-115	58-115	92.50	14.75	4.022
3.การดูแลบุตรด้านจิตใจ						
	5	5-25	9-25	22.37	2.86	4.474
4.การปกป้องคุ้มครองบุตร						
	4	4-20	12-20	17.76	2.35	4.44

* $\bar{X}_{adj}$ คือ ค่าเฉลี่ยต่อจำนวนข้อของแบบวัดในแต่ละด้าน ที่ปรับโดยใช้จำนวน
ข้อของแต่ละด้านเป็นตัวหารค่าเฉลี่ยเดิม ($\bar{X}$) ของด้านนั้น

จากตารางที่ 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีช่วงคะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐานของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งแยกเป็นแต่ละด้านดังนี้คือ ด้านการวางแผน
และการจัดเตรียมเพื่อบุตร มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 11-25 คะแนน ค่าเฉลี่ยและค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 20.73 และ 3.19 ตามลำดับ ด้านการดูแลบุตรด้านร่างกายมี
ช่วงคะแนนระหว่าง 58-115 คะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 92.50
และ 14.75 ตามลำดับ ด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจมีช่วงคะแนนระหว่าง 9-25 คะแนน
ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 22.37 และ 2.86 ตามลำดับ และด้านการปกป้อง
คุ้มครองบุตรมีช่วงคะแนนระหว่าง 12-20 คะแนน ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เท่ากับ 17.76 และ 2.35 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนแต่ละด้านโดยนำจำนวน
ข้อของแต่ละด้านไปหารค่าเฉลี่ยเดิมของด้านนั้น ๆ จะได้ค่าเฉลี่ยต่อข้อของแต่ละด้านดังนี้

คือ ด้านที่ 1 การวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร เท่ากับ 4.146 ด้านที่ 2 การดูแลบุตรด้านร่างกาย เท่ากับ 4.022 ด้านที่ 3 การดูแลบุตรด้านจิตใจ เท่ากับ 4.474 และด้านที่ 4 การปกป้องคุ้มครองบุตรเท่ากับ 4.44

9. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในแต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ่

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในแต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4-1=3	14.7246	4.9082	13.146**
ภายในกลุ่ม	400-4=396	147.8606	0.3734	
รวม	399	162.5852		

** $p < .01$

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 และเมื่อทำการทดสอบหาความแตกต่างของแต่ละคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ่ ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในแต่ละคู่

การวางแผนและจัดเตรียม การดูแลด้านร่างกาย การดูแลด้านจิตใจ การปกป้องคุ้มครอง				
บทบาทแต่ละด้าน	ด้านที่1	ด้านที่2	ด้านที่3	ด้านที่4
ค่าเฉลี่ย	$\bar{X}_1=4.146$	$\bar{X}_2=4.0223$	$\bar{X}_3=4.474$	$\bar{X}_4=4.44$
$\bar{X}_1 = 4.146$	-	0.1237	0.328**	0.294**
$\bar{X}_2 = 4.0223$	-	-	0.4517**	0.4177**
$\bar{X}_3 = 4.474$	-	-	-	0.034
$\bar{X}_4 = 4.44$	-	-	-	-

** $P < .01$

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรด้านที่1 คือด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร แตกต่างไปจากด้านที่3 และด้านที่4 คือด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจ และด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 และ .01 ตามลำดับ และยังพบว่าคะแนนบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรด้านที่2 คือด้านการดูแลบุตรด้านร่างกาย แตกต่างไปจากด้านที่3 และด้านที่4 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .01 ตามลำดับเช่นกัน

การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก โดยศึกษาจากบิดาที่มาเยี่ยมบุตรและภรรยา ในหน่วยหลังคลอด ของโรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลมูลนิธิมิตรภาพสามัคคี อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา จำนวน 100 คน ผู้วิจัยได้แยกอภิปรายตามสมมุติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมุติฐานที่หนึ่งที่ว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกนั้น ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ ($r=0.4052$, $p < .001$) กล่าวคือ บิดาที่มีสัมพันธภาพกับคู่สมรสดี จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมากหรือในทางตรงกันข้าม บิดาที่มีสัมพันธภาพกับคู่สมรสไม่ดี จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อย ทั้งนี้อาจจะอธิบายเหตุผลได้ว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสที่ดีนั้น ย่อมเกิดจากการที่ทั้งสามีและภรรยามีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้จักเสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ รวมทั้งมีการปรับตัวในการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ในครอบครัวให้เข้ากันได้ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของความสัมพันธ์อันดีที่สามีภรรยา เมื่อความสัมพันธ์อันดีที่สามีภรรยาเป็นไปในทางที่ดี ย่อมจะส่งผลให้บิดามีความรู้สึกระงือหรือร้อน สนใจที่จะรับรู้และเรียนรู้บทบาทของตนเอง ที่พึงมีต่อภรรยาและบุตร ในฐานะหัวหน้าครอบครัวมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ บิดาจะมีส่วนร่วมกับภรรยาในการวางแผนและการจัดเตรียมค่าใช้จ่าย และอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ สำหรับบุตร สนใจที่จะเรียนรู้และมีการปรับตัวเพื่อรับบทบาทใหม่ในการเป็นบิดา บิดาที่มีสัมพันธภาพกับคู่สมรสดี จะมีความเอาใจใส่และห่วงใยภรรยาคอยช่วยเหลือภรรยาในการแบ่งเบาภาระงานบ้าน โดยเฉพาะตั้งแต่ในระยะเวลาที่ภรรยาตั้งครรภ์ตลอดจนถึงหลังคลอด ในระยะหลังภรรยาคลอด บิดาจะคอยช่วยเหลือภรรยาในการเลี้ยงดูบุตรในเวลากลางคืนหรือเมื่อมีเวลาว่าง เพื่อให้ภรรยาได้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น ยินดีที่จะเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อให้เวลากับบุตรและภรรยา สนใจที่จะร่วมแก้ปัญหาเกี่ยวกับบุตรร่วมกับภรรยา เช่น เวลาคูบุตรเจ็บป่วย ช่วยพาบุตรไปพบแพทย์ หรือให้การช่วยเหลืออยู่ใกล้ ๆ เวลาภรรยาคูแ่บุตร เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บิดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส จะมีความอนุเคราะห์ห่วงใย และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต้องการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร และต้องการช่วยเหลือภรรยา เพื่อลดภาระงานและความตึงเครียด

ทางด้านจิตใจของภรรยาด้วย จึงมักพบว่าบิดาที่มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับภรรยา จะมีการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นบิดาได้ดี มีความมั่นใจในการช่วยเหลือบุตรมากขึ้น ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจว่า ได้ปฏิบัติตนในฐานะบิดาได้อย่างสมบูรณ์ ในทางตรงกันข้าม ถ้าสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดาและคู่สมรส เป็นไปในทางที่ไม่ดีหรือทางลบ ทั้งคู่จะมีปัญหาขัดแย้งกัน หรือขาดความรักใคร่อาทรซึ่งกันและกัน ถ้าเป็นเช่นนี้ไปเป็นเวลานาน ชีวิตครอบครัวจะขาดความสงบสุข ทั้งสามีและภรรยาก็จะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ขาดความสนใจและความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน บิดาอาจจะใช้เวลาส่วนใหญ่หาความสุขอยู่นอกบ้าน ไม่ต้องการที่จะแบ่งเบาภาระหรือรับผิดชอบใด ๆ ในครอบครัว เมื่อมีบุตรก็อาจทำให้บิดาเกิดความรู้สึกไม่แน่ใจในบทบาทการเป็นบิดาของตนที่มีต่อบุตร ไม่อยากที่จะมีส่วนร่วมกับภรรยาในการวางแผนและจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เพื่อบุตร ขาดความเห็นอกเห็นใจ ความอนุเคราะห์ใยต่อบุตร มักจะละทิ้งให้ภรรยารับภาระในการดูแลบุตรอยู่ฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการดูแลเรื่องการให้น้ำ ให้อาหาร การทำความสะอาดร่างกายให้บุตร หรือการดูแลบุตรเมื่อเจ็บป่วย และอีกประการหนึ่งคือ การที่บิดาใช้เวลาอยู่นอกบ้านเป็นส่วนใหญ่ ย่อมทำให้เวลาที่บิดาจะมีให้กับบุตร ในการหยอกล้อ เล่นกับบุตร หรือการดูแลบุตรในด้านต่าง ๆ มีน้อยลง ดังนั้นการแสดงความรักใคร่ผูกพันต่อบุตร หรือการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ก็ย่อมจะน้อยกว่าบิดาที่มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคู่สมรส

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของซูลและคณะ (Soule, Standley & Copan 1979 : 259) ที่กล่าวว่า การที่คู่สมรสมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน จะทำให้สามีมีความรู้สึกต่อบทบาทในการเป็นบิดาในทางที่ดีด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของเวนต์และครอกเคนเบิร์ก (Wente & Crockenberg 1976 : 351-356) ที่พบว่า สัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในการเป็นบิดา โดยบิดาที่มีการรับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของสัมพันธภาพของคู่สมรสในทางบวก จะมีการปรับตัว เมื่อเป็นบิดาได้ดีกว่าบิดาที่มีการรับรู้ต่อสัมพันธภาพของคู่สมรสในทางลบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ทอมลินสัน (Tomlinson 1987 (a):104) ที่พบว่าสัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรอย่างมาก ดังนั้นจากการศึกษาครั้งนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า สัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

สมมติฐานที่สองที่ว่า เจตคติของบิดาค่อบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก ได้รับการสนับสนุน ($r = 0.2332, p < .05$) กล่าวคือบิดาที่มีเจตคติต่อบุตรดี จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมาก ส่วนบิดาที่มีเจตคติต่อบุตรไม่ดี จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่า ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าเจตคติเป็นความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น และความเชื่อในด้านต่าง ๆ ของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องใด ก็จะส่งเสริมให้มีการปรับตัวและความพร้อมในการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ (จำเนียร ช่วงโชติและคณะ 2526 : 177) ผู้ที่มีเจตคติต่อเรื่องต่าง ๆ ดี จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนบุคคลที่มีเจตคติในด้านไม่ดีต่อเรื่องต่าง ๆ จะเป็นบุคคลที่มีสภาวะทางอารมณ์ไม่ดี ไม่พร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และมักมีการปรับตัวได้ยาก ดังนั้นเมื่อบิดามีเจตคติที่ดีต่อบุตร จะทำให้บิดาเกิดความรู้สึกยินดี มีความพึงพอใจในการมีบุตร ถือว่าการมีบุตรทำให้ชีวิตรอบครว เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ มองเห็นคุณค่าของบุตร และมีความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถให้กำเนิดบุตรได้ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากบทบาทสามีอย่างเดียวนมาเป็นบทบาทบิดาร่วมด้วย นอกจากนี้บิดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบุตร จะมีความตั้งใจและต้องการที่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง คอยปกป้องคุ้มครองบุตรไม่ให้บุตรเกิดอันตราย มีความมั่นใจที่จะอุ้มบุตร ให้การดูแลและหยอกล้อกับบุตร เพื่อให้บุตรได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เจตคติจึงเป็นแรงจูงใจที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร ถ้าบิดามีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุตร จะทำให้บิดาเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ซิงซัง ไม่อยากเข้าใกล้บุตร ไม่อยากอุ้ม ไม่อยากแตะต้องตัวบุตร เกิดความรู้สึกที่ห่างเหินต่อบุตร มองไม่เห็นความสำคัญของบทบาทบิดา รู้สึกไม่เต็มใจและไม่มั่นใจที่จะแสดงบทบาทบิดา ผลักภาระความรับผิดชอบในการดูแลบุตรให้ภรรยาหรือผู้อื่น ดังนั้นบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาก็จะน้อย

การที่บุคคลจะมีเจตคติดีหรือไม่ดี เป็นไปในทางบวกหรือทางลบนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลหลายประการ สำหรับเจตคติของบิดาที่มีต่อบุตรจะดีหรือไม่นั้น อาจขึ้นอยู่กับความพร้อมและการยอมรับการมีบุตร ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า บิดาส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อบุตร ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าบิดามีความพร้อมทางวุฒิภาวะ กล่าวคือ ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างมีอายุมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 97) ซึ่งถือว่าเป็นวัยผู้ใหญ่ และมี

ความพร้อมในการเป็นบิดา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527 : 75) ที่พบว่าบิดาที่มีอายุมากกว่า 20 ปี จะมีความพร้อมในการเป็นบิดามากกว่าบิดาที่มีอายุน้อยกว่า ตามที่บิดามีความพร้อมทางวุฒิภาวะ จะทำให้สามารถปรับตัวต่อบทบาทใหม่ และปัญหาที่เกิดขึ้นได้เหมาะสม นอกจากนี้การมีบุตรเป็นครั้งแรก มักจะเป็นความยินดีของครอบครัว บิดาจะมีความยินดีและตื่นเต้นต่อการมีบุตรคนแรก จึงทำให้มีเจตคติต่อบุตรเป็นไปในทางที่ดี เกิดแรงจูงใจในการร่วมเลี้ยงดูบุตรกับภรรยา เพื่อให้บุตรได้รับความรัก ความอบอุ่น และมีพัฒนาการตามวัยที่เหมาะสม

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของเมอร์ฟี (Murphy 1979: 36-37) ที่สนับสนุนว่า การที่บุคคลมีเจตคติที่ดีในการเป็นบิดาและการเลี้ยงดูบุตร จะมีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า เจตคติของบิดาต่อบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

สมมติฐานที่สามที่ว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร มีสหสัมพันธ์พหุคูณทางบวก กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก ได้รับการสนับสนุน ($R=0.4091, P<.001$) กล่าวคือ บิดาที่มีสัมพันธภาพกับคู่สมรสดีและมีเจตคติต่อบุตรดี จะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมาก แสดงว่าการที่บิดามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมาก มีผลเนื่องมาจากการที่บิดามีสัมพันธภาพกับคู่สมรสดีแล้ว ยังมีผลมาจากการที่บิดามีเจตคติต่อบุตรดีด้วย ทั้งนี้ทั้งสัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร ต่างก็มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ดังที่ได้อภิปรายไว้ในสมมติฐานที่ 1 และที่ 2 ดังนั้น เมื่อบิดาที่มีสัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติต่อบุตรในทางที่ดี ก็ย่อมทำให้มีผลต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาได้มากขึ้น กว่าการมีสัมพันธภาพกับคู่สมรสหรือเจตคติต่อบุตรดีเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ดี จากการสร้างสมการทำนายหรือสมการถดถอย โดยการพิจารณาปัจจัยทีละตัว ที่เข้าไปมีผลต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่าปัจจัยที่สามารถทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาได้ดีที่สุด และสร้างสมการทำนายได้มีเพียงปัจจัยเดียวได้แก่ สัมพันธภาพของคู่สมรส ส่วนเจตคติของบิดาต่อบุตรไม่สามารถเข้าไปในสมการทำนายได้ เนื่องจากว่ามีผลต่อการเพิ่มการ

ทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อยมาก ดังนั้นบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาจะดีหรือไม่นั้น อาจพิจารณาได้จากสัมพันธภาพของคู่สมรสเป็นสำคัญ ส่วนเจตคติของบิดาต่อบุตรนั้น เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่ร่วมทำนายแต่ไม่มีน้ำหนักมากนัก จึงไม่ต้องนำเข้ามาในสมการทำนาย โดยสมการที่ใช้ในการทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดามีดังนี้คือ

$$Y = 63.8827 + 0.6909 (X_1)$$

จากสมการทำนายที่ใช้ในการทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา โดยมีสัมพันธภาพของคู่สมรสเป็นตัวทำนายนี้ พบว่าสัมพันธภาพของคู่สมรสสามารถทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาได้ถึงร้อยละ 16.42 ($R^2 = 0.1642$, $p < .001$) การที่สัมพันธภาพของคู่สมรส ถูกเลือกเข้าไปเป็นตัวทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาเป็นอันดับแรกเพียงปัจจัยเดียวนั้น ทั้งนี้อาจอธิบายเหตุผลเพิ่มเติมได้ว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสเป็นปัจจัยพื้นฐานของความมั่นคงในครอบครัว ทำให้คู่สมรสรับรู้ความต้องการ ความรู้สึกของกันและกัน พอใจในการเป็นผู้ให้และผู้รับ มีการวางแผนโครงการเพื่อรับผิชอบและเตรียมตัวในการเป็นบิดาและมารดาที่ดี จึงทำให้บิดามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ($r = 0.4052$) ส่วนเจตคติของบิดาต่อบุตร พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($r = 0.2332$) แต่ไม่สามารถเข้าร่วมในสมการทำนายได้ ซึ่งอาจอธิบายเหตุผลได้ว่า เจตคติของบิดาต่อบุตรมีความสัมพันธ์ภายในกับสัมพันธภาพของคู่สมรสสูง ($r = 0.4508$, $p < .001$) ดังนั้นเมื่อสัมพันธภาพของคู่สมรสเป็นตัวทำนายที่ได้รับ การพิจารณาเข้าไปในสมการทำนายเป็นอันดับแรก จึงทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของเจตคติของบิดาต่อบุตรต่ำลง จนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติได้

จะเห็นว่าสัมพันธภาพของคู่สมรส ทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาได้เพียงร้อยละ 16.42 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 83.58 นั้น ไม่ได้เป็นไปตามทิศทางของการทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ซึ่งอาจเนื่องมาจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ มีความแตกต่างกันน้อย เนื่องจากศึกษาในภูมิภาคเดียวกัน คือจังหวัดสงขลาเพียงแห่งเดียว นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ผู้วิจัยไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ ตัวอย่างปัจจัยที่อาจจะมียผลต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา น่าจะได้แก่ การรับรู้บทบาทในการ

เป็นบิดา การยอมรับบทบาททางเพศชาย (Masculality) ประสบการณ์ที่ได้รับการเลี้ยงดูมาแต่วัยเด็ก ค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

การอภิปราย เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวและบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

จากการศึกษาข้อมูลส่วนตัวของบิดา พบว่าบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ในกลุ่มบิดาที่มีอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อนที่แตกต่างกัน (ดังแสดงในตารางที่ 6-12) ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่าปัจจัยข้อมูลส่วนตัวดังกล่าว มีอิทธิพลต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาน้อย จึงทำให้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาแตกต่างกันไม่มากพอจนถึงระดับความมีนัยสำคัญ ถึงแม้ว่าจากการศึกษาของสำเนียง แยมสอาด (2529 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาในกลุ่มบิดาที่มีบุตรอยู่ในช่วงอายุ 1 ขวบปีแรก พบว่าการรับรู้บทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารก ตามการรับรู้ของตนเอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในกลุ่มบิดาที่มีอายุ ระดับการศึกษา และลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน โดยกลุ่มบิดาที่มีอายุสูงกว่า 30 ปี มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มบิดาอายุน้อยกว่า 30 ปี และกลุ่มบิดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า กลุ่มบิดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา และบิดาในกลุ่มครอบครัวขยาย มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าบิดาในกลุ่มครอบครัวเดี่ยว แต่ก็ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่นอนว่า ข้อมูลส่วนตัวดังกล่าวมีผลโดยตรงหรือโดยอ้อม ต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในระยะบุตรแรกเกิดหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ไม่มีรายงานการศึกษาอื่น ๆ ที่กล่าวถึงหรือสรุปถึงความสำคัญของปัจจัยหรือข้อมูลดังกล่าว ว่ามีผลกระทบต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาอย่างไร และจากผลการศึกษาครั้งนี้ ก็อาจจะอธิบายได้ว่า บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัวและประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน แต่ประการใด

จากการศึกษาข้อมูลรายละเอียด เกี่ยวกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา โดยส่วนรวมและแต่ละด้าน ดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาโดยส่วนรวม ค่อนข้างสูง ($\bar{X}=153.36$ จากช่วงคะแนน 105 - 185 คะแนน) นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมาก ซึ่งอาจจะอนุมานได้ว่า ในปัจจุบันบิดาส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้นกว่าสมัยก่อน ทั้งนี้

อาจเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงของสังคมและค่านิยม เกี่ยวกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ทำให้บิดามีความกระตือรือร้นมากขึ้น ที่จะแบ่งเบาภาระของภรรยา ทำให้การแบ่งบทบาทระหว่างเพศชายและหญิงน้อยลง นอกจากนี้ความจำเป็นทางเศรษฐกิจในสภาพปัจจุบัน ทำให้ภรรยาส่วนใหญ่ต้องช่วยหารายได้โดยการทำงานนอกบ้านมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่บิดาต้องมีส่วนในการดูแลบุตรมากขึ้น เพื่อแบ่งเบาภาระของภรรยา

เมื่อแยกพิจารณาข้อมูลรายละเอียดของบทบาท ในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร, ด้านการดูแลบุตรด้านร่างกาย, ด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจ และด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร พบว่า ค่าเฉลี่ยของบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาทุกด้านค่อนข้างสูงเช่นกัน (ดังแสดงในตารางที่ 13) และเมื่อนำจำนวนข้อของแต่ละด้านหารค่าเฉลี่ยของด้านนั้น ๆ พบว่า ได้ค่าเฉลี่ยต่อข้อที่ใกล้เคียงกันทุกด้าน ($\bar{X}_1=4.146$, $\bar{X}_2=4.022$, $\bar{X}_3=4.474$ และ $\bar{X}_4=4.44$ ตามลำดับ) เมื่อนำค่าที่ได้ทั้ง 4 ด้าน มาวิเคราะห์หาค่าความแปรปรวน (ANOVA) ปรากฏว่าคะแนนของบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในแต่ละด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 (ดังแสดงในตารางที่ 14) และเมื่อทดสอบหาค่าความแตกต่างของแต่ละคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffé's test) พบว่าบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจ และด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร มีความแตกต่างไปจากด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร และด้านการดูแลบุตรด้านร่างกาย (ดังแสดงในตารางที่ 15) ทั้งนี้จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยต่อข้อในแต่ละด้านจะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยในด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจ และด้านการปกป้องคุ้มครองบุตรมีค่าสูงกว่าอีก 2 ด้านที่เหลือ ซึ่งแสดงว่าบิดามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น และการหยอกล้อกับบุตร กับด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร ไม่ให้บุตรเกิดอันตราย มากกว่าการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร และการให้การดูแลบุตรด้านร่างกาย ทั้งนี้อาจมีอิทธิพลมาจากความคาดหวังของสังคมและวัฒนธรรมที่ว่า มารดาจะเป็นผู้รับผิดชอบในการให้อาหาร และดูแลความสะอาดร่างกายของบุตร เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ส่วนบิดาจะเป็นสื่อกลางระหว่างครอบครัวกับสังคม เน้นในด้านการกระตุ้นการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของบุตร ซึ่งแสดงออกโดยการให้ความรัก ความอบอุ่น การหยอกล้อและเล่นกับบุตร สนใจที่จะส่งเสริมพัฒนาการบุตร ดังนั้นบิดาจึงได้แสดงบทบาทในด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจ มากกว่าด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร กับด้านการดูแลบุตรด้านร่างกาย ซึ่ง

ตรงกับการศึกษาของเรดิน่าและดิกเกอร์สไชด์ (Redina & Dickerscheid 1976 : 373-377) ที่พบว่า บิดาที่มีบุตรคนแรกจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม (Social activities) กับบุตร โดยเฉพาะการเล่นกับบุตรในวัยทารก มากกว่าการให้การดูแลทางด้านร่างกายบุตร (Physical caretaking) ส่วนบทบาทอีกด้านหนึ่งที่บิดาได้ให้ความสำคัญคือ ด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า เนื่องมาจากลักษณะของสังคม วัฒนธรรม และค่านิยม รวมทั้งลักษณะของความเป็นเพศชายของบิดาที่ว่า เพศชายเป็นเพศที่แข็งแกร่ง อุดมทุน มีกำลังมาก เมื่อมีครอบครัวผู้ชายจะเป็นใหญ่ในครอบครัว เป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่ในการคอยดูแลปกป้องคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกของครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อมีบุตร บิดาจึงต้องคอยให้ความคุ้มครองบุตร ไม่ให้บุตรเกิดอันตราย โดยเฉพาะบุตรที่ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย ซึ่งตรงกับบทบาทของบิดาตามความคาดหวังของสังคมที่ว่า บิดาเป็นผู้หาเงินมาจุนเจือครอบครัว เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองอันตรายต่าง ๆ ให้แก่ครอบครัว (Fishbein 1984 : 325 ; Murphy 1979 : 36) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของแลมบ์ (Lamb 1976 : 121) ที่พบว่า เด็กจะวิ่งไปหาบิดาทุกครั้งที่มีภัยมาถึงตัว ซึ่งแสดงว่า บิดามีลักษณะของผู้ที่ให้ความคุ้มครองช่วยเหลือได้ เมื่อมีภัยอันตรายมาถึง

จากผลการศึกษาครั้งนี้ จึงพอสรุปได้ว่าบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกทั้งโดยส่วนรวมและแต่ละด้านมีค่าค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า บิดามีบทบาทด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจ และด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร ดีกว่าด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร และด้านการดูแลบุตรด้านร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร เป็นสำคัญ โดยสัมพันธภาพของคู่สมรส สามารถทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาได้ร้อยละ 16.42

สรุปการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบิดาที่มีบุตรคนแรก มาเยี่ยมบุตรและภรรยา ที่หน่วยหลังคลอด ของโรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลมูลนิธิมิตรภาพสามัคคี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 100 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่หน่วยหลังคลอด ที่ได้พบบุตรแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยสัมภาษณ์ตามแบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามสัมพันธภาพของคู่สมรส และแบบสอบถามเจตคติของบิดาต่อบุตร หลังจากนั้นอีก 2 เดือน ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาไปให้กลุ่มตัวอย่าง ทางไปรษณีย์ เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ เช่นกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา แบบสอบถามสัมพันธภาพของคู่สมรส แบบสอบถามเจตคติของบิดาต่อบุตร และแบบสอบถามบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามแต่ละชุด หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา และสร้างสมการถดถอย โดยการเลือกตัวทำนายที่ดีที่สุด จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน โดยมีสัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติของบิดาต่อบุตร เป็นตัวทำนาย และมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เป็นตัวเกณฑ์ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบค่าที ของแบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001
2. เจตคติของบิดาคอบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
3. สัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติของบิดาคอบุตร มีสหสัมพันธ์พหุคูณทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.001 และพบว่าสัมพันธภาพของคู่สมรส สามารถใช้เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด ในการทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 16.42
4. บิดาที่มีอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว และประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน แตกต่างกัน มีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
5. บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในแต่ละด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.01 คือ บิดามีบทบาทด้านการดูแลบุตรด้านจิตใจและด้านการปกป้องคุ้มครองบุตร ตีความบทบาทด้านการวางแผนและการจัดเตรียมเพื่อบุตร และด้านการดูแลบุตรด้านร่างกาย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัย

ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

จากการศึกษาพบว่า บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพของคู่สมรส และเจตคติของบิดาคอบุตร แสดงว่าบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกจะมากหรือน้อยนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติของบิดาคอบุตร ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้บิดามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความผูกพันที่แน่นแฟ้น และพัฒนาการที่สมบูรณ์ของระบบครอบครัว จึงควรได้มีการเผยแพร่ผลการวิจัยครั้งนี้ ให้พยาบาลที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางสูติกรรมได้รับทราบอย่างทั่วถึง เพื่อจะได้ส่งเสริมให้บิดามีสัมพันธภาพที่ดีกับคู่สมรส และมีเจตคติที่ดีต่อบุตร ควบคู่ไปกับการเตรียมบทบาทการเป็นบิดา ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลดังนี้คือ

1. ที่หน่วยฝากครรภ์ นอกจากพยาบาลจะได้ให้คำแนะนำแก่หญิงตั้งครรภ์เพียงฝ่ายเดียว ดังที่ปฏิบัติอยู่เป็นส่วนใหญ่ พยาบาลควรจัดบริการให้คำปรึกษาและแนะนำความรู้แก่สามีที่มาพร้อมภรรยาที่ตั้งครรภ์ที่มารับบริการที่หน่วยฝากครรภ์ด้วย เกี่ยวกับการเตรียมตัวในการเป็นบิดาและมารดาที่ดี ส่งเสริมให้บิดาตระหนักและเห็นความสำคัญของบทบาทตนเอง มีการเรียนรู้และมั่นใจในการปฏิบัติต่อภรรยาและบุตรในครรภ์มากขึ้น โดยอาจจัดเป็นกลุ่ม ให้คู่สมรสทุกคนเข้าฟังการสอนร่วมกัน และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้พยาบาลควรสนับสนุนให้คู่สามีภรรยา ได้มีการพูดคุยและบอกถึงความต้องการในเรื่องต่าง ๆ ของแต่ละฝ่ายซึ่งกันและกัน เช่น ความคาดหวังที่มีต่อบุตรที่จะเกิดมา การจัดเตรียมเรื่องต่างๆ สำหรับบุตร ตลอดจนปัญหาทางด้านเพศสัมพันธ์และอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้คู่สมรสเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน และสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะทำให้คู่สมรสมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน รวมทั้งเกิดความรู้สึกผูกพันกับบุตรและต้องการเลี้ยงดูบุตรร่วมกัน

2. ที่หน่วยห้องคลอด พยาบาลควรเป็นสื่อกลางในการให้ข้อมูล เกี่ยวกับความก้าวหน้าในการคลอดของภรรยาแก่สามีหรือผู้ที่กำลังจะเป็นบิดา ด้วยท่าทีที่อ่อนโยนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้สัมพันธภาพของบิดาที่มีต่อบุตรตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ของภรรยา ผูกพันเชื่อมโยงต่อกันมา นอกจากนี้ถ้าเป็นไปได้ ควรเปิดโอกาสให้บิดาได้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือให้กำลังใจแก่ภรรยาในห้องคลอด ในขณะที่ภรรยาเจ็บครรภ์คลอดแต่ยังไม่ถึงเวลาคลอด เพื่อเป็นการลดความวิตกกังวลแก่ภรรยา

3. ที่หน่วยหลังคลอด พยาบาลควรเปิดโอกาสให้บิดา มารดา และบุตร ได้อยู่ร่วมกันโดยเร็วที่สุดและนานที่สุดตั้งแต่หลังบุตรเกิด และพยาบาลควรส่งเสริมให้ทั้งบิดาและมารดาได้มีโอกาสเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ในขณะที่มารดาและบุตรยังอยู่ในโรงพยาบาล รวมทั้งให้คำแนะนำและกำลังใจแก่บิดาและมารดา ในการปรับตัวต่อการเป็นบิดามารดา และการเลี้ยงดูบุตรร่วมกัน โดยในขณะที่พยาบาลให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่มารดาหลังคลอดเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ควรให้บิดาได้มีส่วนในการรับฟังด้วย จะทำให้บิดามีความรู้และเกิดความมั่นใจในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น

ด้านการศึกษายาบาล

ในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษายาบาล ควรเน้นการให้การพยาบาลทั้งครอบครัว โดยเฉพาะในระยะเวลาที่ครอบครัวเริ่มมีบุตร ควรให้ความสนใจแก่ผู้ที่เป็นบิดาด้วย ไม่เฉพาะแต่ผู้ที่เป็นมารดาเท่านั้น ควรให้นักศึกษาได้เข้าใจและเห็นความสำคัญของบทบาทบิดาต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตร รวมทั้งตระหนักถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทนี้ คือ สัมพันธภาพของคู่สมรสและเจตคติของบิดาที่มีต่อบุตร โดยสอดแทรกเนื้อหาดังกล่าวเข้าไปในหมวดวิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ รวมทั้งการจัดประสบการณ์ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลได้ นอกจากนี้ยังต้องเน้นให้นักศึกษาคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาด้วย

ด้านการวิจัย

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก กับ บิดาที่เคยมีบุตรมาก่อน ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
2. ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา เช่น ประสบการณ์การเลี้ยงดูที่บิดาได้รับมาตั้งแต่วัยเด็ก การยอมรับบทบาทความเป็นชาย ค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น
3. ควรศึกษารoles บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาในระยะยาว ตั้งแต่บุตรแรกเกิดจนกระทั่งถึง 6 เดือน หรือ 1 ปี หรือระยะต่อ ๆ ไป ว่าบิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากน้อยเพียงใด และมีผลอย่างไร
4. ควรศึกษาการรับรู้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ทั้งจากบิดาและมารดา ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร และจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดามากน้อยเพียงใด
5. ควรศึกษารoles บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา ในบิดาที่มีภูมิลำเนาต่าง ๆ กันทั่วประเทศ

บรรณานุกรม

- กนกทิพย์ คุณนะวนิชพงษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลเมื่อเข้าอยู่ในโรงพยาบาล เจตคติต่อการตั้งครรภ์ กับสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและบุตร ในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเสี่ยง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.
- จรงค์ ศุภกิจเจริญ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับตนเอง สัมพันธ์ภาพในครอบครัว และพฤติกรรมเผชิญภาวะเครียดในผู้ป่วยสูงอายุ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- เชิดศักดิ์ ไมวาลินธุ์. การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2527.
- ทัศนา บุญทอง. "ทฤษฎีบทบาท : แนวความคิดและการนำไปใช้ในวิชาชีพพยาบาล." วารสารพยาบาล. 31 (ตุลาคม-ธันวาคม 2525) : 93-102.
- ทวีรัสมิ ธนาคม, บรรณาธิการ. ครอบครัวสัมพันธ์. (ปรับปรุงจากครอบครัวสัมพันธ์ ฉบับ พ.ศ. 2518). กรุงเทพฯ : สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2524.
- ประคอง กรณสุตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. ฉบับปรับปรุงแก้ไข. ปทุมธานี : บริษัทศูนย์หนังสือ ดร.ศรีสง่า จำกัด, 2529.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พีระพัฒนา, 2526.
- ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาของสามีในขณะการตั้งครรภ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลแม่และเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2528.
- ประภาศรี เกิดเกรียงไกร. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับปัญหาเพศสัมพันธ์ในหญิงตั้งครรภ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลแม่และเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

- พยอม อิงคตานุวัฒน์. จิตเวชเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โครงการตำราศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524.
- พรหมอ อุษภาพ. การศึกษาทัศนคติของครูและนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) ในโรงเรียนของรัฐบาล เขตการศึกษา 3 ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- พัฒนาดี เสรีนทวัฒน์. ทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และพยาบาลโรงพยาบาลศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- เพ็ญศรี พิชัยสนธิ. อนามัยครอบครัว. กรุงเทพฯ : ศูนย์ผลิตและพัฒนาสื่อสาร สาธารณสุข, 2526.
- มาโนชญ์ ชุมสาย, ม.ล. ความรู้เรื่องเพศ ชดปกลีเลือดหมู. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, 2512.
- วันทนี วาสิกะสิน. ปัญหาพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์กับงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- วันเพ็ญ กลอนริศ. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการตั้งครรภ์ ภาพลักษณ์ สัมพันธภาพของกลุ่มสมรส กับการปรับตัวต่อการเป็นมารดาของหญิงวัยรุ่นในระยะตั้งครรภ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- วารุณี บินทลันด์. จิตวิทยาครอบครัวและสวัสดิภาพครอบครัว. นนทบุรี : โรงพิมพ์โรงเรียนประชาสงเคราะห์บ้านปากเกร็ด, 2514.
- วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

- ศิริศักดิ์ ศิรินันทศักดิ์. หัตถคดีของนักเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 4 ที่มีต่อการทดสอบปลายปี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.
- ศิริรัตน์ สุกิธร. การศึกษาถึงความรู้ทางเพศและการปฏิบัติกิจกรรมทางเพศขณะตั้งครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์แรกและครรภ์หลัง : โรงพยาบาลรามารินทร์ พ.ศ.2527.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการเจริญพันธุ์และวางแผนประชากร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2528.
- สมจิต วัฒนาชยากุล. สถิติวิเคราะห์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2524.
- สมพร บุรารัตน์, สมศรี ฅ ะระนอง และวันเพ็ญ บุญประกอบ. "ชีวิตของผู้ครองเรือน." วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. 26 (มิถุนายน 2524) : 53-58.
- สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย. เพศศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอเดียสโตร์, 2526.
- สำเนียง แยมสอาด. บทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูบุตรตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีมหาบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ. หลักการศึกษาคติวิทยา หลักการสอน. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2517.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว สำหรับการวิจัยทางสังคม-ศาสตร์. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์, 2527.
- สุปรียา บุญเกตุ. "การพยาบาลแม่และเด็ก : ท่านลิมไครไว้ง้างหลัง." วารสารพยาบาลศาสตร์. 2 (มกราคม - มีนาคม 2527) : 22-28.
- สุพิศรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- สุรีย์ กาญจนวงศ์. "การปรับตัวในชีวิตรวมรส." วารสารประชากรศึกษา. (ตุลาคม 2523) : 21-23.

สุวรรณ ศรีจันทร์อาภา. ความพร้อมในการเป็นบิดามารดาของบิดามารดาในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

เสาวภา นทีวุฒิกุล. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าของการมีบุตรกับการตัดสินใจมีบุตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526.

โสภา ชูพิกุลชัย. จิตวิทยาสังคมประยุกต์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

อรรรรณ เกตุแก้ว. ผลการสอนบิดาและมารดา ต่อการมีส่วนร่วมของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิดตามการรายงานของบิดาและมารดา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

เอนก อารีพรค และสุวัฒนา อารีพรค. "การร่วมเพศระหว่างตั้งครรภ์." นิตยสารรักลูก. (พฤศจิกายน 2526) : 76-77.

Allport, G.W. Attitude. Reading in attitude theory and measurement.
New York : John Wiley and Son, Inc., 1976.

Belsky, J. "Exploring individual differences in marital change across the transition to parenthood : the role of violated expectations." Journal of Marriage and the Family. 47 (November 1985) : 1037-1044.

Benedek, T. "Fatherhood and providing." In Parenthood. pp.167-183.
Edited by E.J. Anthony & T.Benedek. Boston : Little, Brown and Company, 1970.

Bills, B.J. "Enhancement of paternal-newborn affectional bonds." Journal of Nurse - Midwifery. 25 (September-October 1980) : 21-25.

- Bowlby, J. Child care and the growth of love. 2nd ed. Great Britain : Penguin Book Ltd., 1968.
- Bozett, F. "Focus on fathers." Nursing Times. 82 (March 12-18 1986) : 38,40.
- Broom, B.L. "Consensus about the marital relationship during transition to parenthood." Nursing Research. 33 (July - August 1984) : 223-228.
- Cohen, J.P. & Goirand, R. Your baby, pregnancy. delivery and infant care. Englewood Cliffs : Prentice - Hall, Inc., 1982.
- Cronenwett, L.R. & Wilson, W.K. "Stress, social support and the transition to fatherhood." Nursing Research. 30 (July - August 1981) : 196-200.
- Dawes, R.M. Fundamentals of attitude measurement. New York : John Wiley & Son Inc., 1972.
- Deborah, V. "Adaptation to pregnancy : some implications for individual and family mental health." Children Today. 11 (May - June 1982) : 17-20.
- Duvall, E.M. Family development. 3rd ed. Philadelphia : J.B. Lippincott Company, 1967.
- Fein, R.A. "Men's entrance to parenthood." Journal of Marriage and the Family. 25 (October 1976) : 341-348.
- Fishbein, E.G. "Expectant father's stress - due to the mother's expectation?." JOGN Nursing. 13 (September-October 1984) : 325-328.
- Friedman, M.M. Family nursing. New York : Appleton-Century Crofts, 1981.

- * Grossman, F.K, Eichler, L.L. & Winickoff, S.A. Pregnancy, birth and parenthood : adaptation of mothers, fathers and infants. California : Jossey - Bass, 1980.
- Hangsleben, K.L. "Transition to fatherhood : an exploratory study" JOGN Nursing. 12 (July-August 1983) : 265-270.
- Hatterrer, L.J. Changing homosexuality in the male. New York : A Detta Book, 1971.
- Hillard, P.A. "Sex during pregnancy." Parents. 59 (June 1984) : 112-114.
- Hott, J.R. "The crisis of expectant parenthood." American Journal of Nursing. 76 (September 1976) : 1436-1442.
- Hyde, J.S. Psychology of men : half the human experience. 3rd ed. Toronto : D.C. Health and Company, 1985.
- Jensen, M.D., Benson, R.C. & Bobak, I.M. Maternity care : the nurse & the family. 2nd ed. St. Louis : The C.V. Mosby Company, 1981.
- Jensen, M.D. & Bobak, I.M. Maternity and gynecologic care : the nurse and the family. 3rd ed. St. Louis : The C.V. Mosby Company, 1985.
- Johnson, S.H. High risk parenting : nursing assessment and strategies for the family at risk. Philadelphia : J.B. Lippincott Company, 1979.
- Jones, W.L. "The emotional needs of the new family." Nursing Mirror. 23 (October 1975) : 49-52.

- Jourard, S.M. Personal adjustment : an approach through the study of health personality. 2nd ed. London : The Macmillan Company, 1963.
- Kendler, H.H. Basic psychology. California : W.A. Benjamin Inc., 1976.
- Kiernan, B. & Scoloveno, M.A. "Fathering." Nursing Clinics of North America. 12 (September 1977) : 481-489.
- Lamb, M.E. The role of the father in child development. New York : John Wiley & Sons. 1976.
- Lipkin, G.B. Parent - child nursing. 2nd ed. Saint Louis : The C.V. Mosby Company, 1978.
- Lum, J.L.J. "Role theory." In Childbearing : a nursing perspective. pp.47-53. 2nd ed. edited by A.L. Clark, D.D. Affonso & T.R. Harris. Philadelphia : F.A. Davis Company, 1979.
- Lynn, D.B. The father : his roles in child development. Monteny California : Brooks/Cole Publishing Company, 1974.
- May, K.A. "The father as observer." The American Journal of Maternal Child Nursing. 7 (September - October 1982) : 319-322.
- _____ (b) "The phase of father involvement in pregnancy." Nursing Research. 31 (November-December 1982) : 337-342.
- * * Medley, M.L. Marital adjustment in the post-retirement year. Marriage and family 80/81. Annual editions. Guilford : The Dushkin Publishing Group, Inc., 1980.

- Moore, M.L. Realities in childbearing. 2nd ed. Philadelphia : W.B. Saunders Company, 1983.
- Murphy, C.M. "Assessment of fathering behaviors." In High risk parenting : nursing assessment and strategies for the family at risk. pp.36-49. edited by S.H. Johnson. Philadelphia : J.B. Lippincott Company, 1979.
- Newcomb, T.M. Social psychology. New York : The Dryden Press Inc., 1950.
- O'Donoghue, P.D. "The role of the father in infant and pre-odipal development : a review of literature." Maternal and Child Nursing Journal. 3 (Fall 1978) : 155-161.
- Olds, S.B., London, M.L. & Ladewig, P.A. Maternal - newborn nursing : a family - centered approach. 2nd ed. California : Addison - Wesley Publishing Company, 1984.
- Palkovitz, R. "Fathers' birth attendance, early contact, and extended contact with their newborns : a critical review." Child Development. 56 (April 1985) : 392-406.
- Parke, R.D. & Sawin, D.B. "The father's role in infancy : a re-evaluation." The Family Coordinator. 25 (October 1976) : 365-371.
- Reeder, S.J. & Martin, L.L. Maternity nursing : family newborn a women's health care. 16th ed. Philadelphia : J.B. Lippincott Company, 1987.
- Rendina, I. & Dickerscheid, J.D. "Father involvement with first-born infants." The Family Coordinator. 25 (October 1976) : 373-378.

- Rokeach, M, Beliefs, attitudes and values. San Francisco : Jossey Bass Inc., Publishing, 1970.
- Sawin, D.B. & Parke, R.D. "Fathers' affectionate stimulation and caregiving behaviors with newborn infants." The Family Coordinator. 28 (October 1979) : 509-513.
- Tackett, J.J.M. & Hunsberger, M. Family-centered care of children and adolescents : nursing concepts in child health. Philadelphia : W.B. Saunders Company, 1981.
- Tomlinson, P.S.(a) "Father involvement with first-born infants : interpersonal and situational factors." Pediatric Nursing. 13 (March-April 1987) : 101-105, 139.
- _____.(B) "Spousal differences in marital satisfaction during transition to parenthood." Nursing Research. 36 (July - August 1987) : 239-243.
- Triandis, H.C. Attitude and attitude change. New York : John Wiley & Sons, 1971.
- Waechter, E.H., Phillips, J. & Holaday, B. Nursing care of children 10th ed. Philadelphia : J.B. Lippincott Company, 1985.
- Wanpen Phisalaphong & Ngamta Vanindananda. "Father's role in child rearing practices. In Handbook of Asian child development and child rearing practices. pp.289-300. Edited by Chancha Suvannathat, et al. Bangkok : Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, 1985.

Wente, A.S. & Crockenberg, S.B. "Transition to fatherhood : Lamaze preparation, adjustment difficulty and the husband - wife relationship." The Family Coordinator. 25 (October 1976) : 351-357.

Yurick, A.G., Spier, B.E., Robb, S.S. & Ebert, N.J. The aged person and the nursing process. 2nd ed. Connecticut, 1984.

Ziegel, E.E. & Cranley, M.S. Obstetric nursing. 8th ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1984.

แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัวของบิดา

ลำดับที่.....

โรงพยาบาล

ชื่อบิดา

1. บิดา อายุ.....ปี

2. ศาสนา

() พุทธ () คริสต์ () อิสลาม () อื่นๆ ระบุ

3. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา () อุดมศึกษา

4. อาชีพ

() รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ () ค้าขาย () รับจ้าง
() กสิกรรม () ไม่ได้ทำงาน () อื่นๆ ระบุ...

5. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน (รายได้ของสามีและภรรยารวมกัน)

() น้อยกว่า 2,000 บาท () 2,000-4,000 บาท
() 4,001-6,000 บาท () มากกว่า 6,000 บาท

6. ลักษณะครอบครัว

() ครอบครัวเดี่ยว () ครอบครัวขยาย

7. ประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กก่อน

() เคยมี () ไม่เคยมี

8. ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ และแผนที่บ้าน

ตัวอย่างแบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส

แบบวัดสัมพันธภาพของคู่สมรส

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ต้องการทราบปฏิสัมพันธ์ระหว่างท่านและภรรยาที่มีต่อกัน ในการดำเนินชีวิตครอบครัว ในแบบสอบถามจะมีข้อความให้ท่านอ่านและพิจารณาว่า ท่านมีความรู้สึกหรือสภาพความเป็นจริงตรงกับข้อความแต่ละข้อมากน้อยเพียงใด ดังนั้นคำตอบจึงไม่มีถูกหรือผิด ขอให้ท่านตอบด้วยความสบายใจ ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด คำตอบที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับ และสรุปผลออกมาเป็นส่วนรวม จึงไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อท่านแต่อย่างใด คำตอบที่ได้จากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อส่วนรวม เพราะจะนำไปสู่การปรับปรุงบริการการพยาบาล ที่จะให้แก่ผู้ที่จะเป็นบิดาต่อไป

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างรอบคอบ แล้วทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด ในแต่ละข้อของแบบสอบถาม ขอให้ท่านตอบเพียงคำตอบเดียว และกรุณาตอบทุกข้อ การเลือกคำตอบจะถือ เกณฑ์ดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด
เป็นความจริงเป็นส่วนมาก	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเป็นส่วนมาก
เป็นความจริงเพียงครึ่งหนึ่ง	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงครึ่งเดียว
เป็นความจริงบ้างเล็กน้อย	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านบ้างเล็กน้อย
ไม่เป็นความจริงเลย	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเลย

	เป็นความ	เป็นความ	เป็นความ	เป็นความ	ไม่เป็น
ข้อความ	จริงมาก	จริงเป็น	จริงเพียง	จริงบ้าง	ความจริง
	ที่สุด	ส่วนมาก	ครึ่งหนึ่ง	เล็กน้อย	เลย

1. ข้าพเจ้าภูมิใจที่ภรรยาของ

ข้าพเจ้า ทำหน้าที่แม่บ้านได้ดี

ตามที่ข้าพเจ้าคาดหวังไว้

2. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่พอใจในอุปนิสัย

ของภรรยาหลายอย่าง เช่น

เจ้าอารมณ์ ขี้บ่น เกียจคร้าน

30. ในระยะที่ภรรยาตั้งครรภ์

ภรรยาของข้าพเจ้า มักแสดง

ความห่างเหินกับข้าพเจ้า ใน

เรื่องเพศสัมพันธ์

31. ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิด เมื่อ

ภรรยามีความต้องการทางเพศ

น้อยลง

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างแบบวัดเจตคติของนิสิตต่อคุณ

ตัวอย่างแบบวัด เจตคติของบิดาต่อบุตร

แบบวัด เจตคติของบิดาต่อบุตร

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ต้องการทราบปฏิสัมพันธ์ระหว่างท่านและภรรยาที่มีต่อกัน ในการดำเนินชีวิตครอบครัว ในแบบสอบถามจะมีข้อความให้ท่านอ่านและพิจารณาว่า ท่านมีความรู้สึกหรือสภาพความเป็นจริงตรงกับข้อความแต่ละข้อมากน้อยเพียงใด ดังนั้นคำตอบจึงไม่มีถูกหรือผิด ขอให้ท่านตอบด้วยความสบายใจ ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด คำตอบที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับ และสรุปผลออกมาเป็นส่วนรวม จึงไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อท่านแต่อย่างใด คำตอบที่ได้จากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อส่วนรวม เพราะจะนำไปสู่การปรับปรุงบริการการพยาบาล ที่จะให้แก่ผู้ที่จะเป็นบิดาต่อไป

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างรอบคอบ แล้วทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด ในแต่ละข้อของแบบสอบถาม ขอให้ท่านตอบเพียงคำตอบเดียว และกรุณาตอบทุกข้อ การเลือกคำตอบจะถือ เกณฑ์ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คือ เมื่อท่านเห็นว่าข้อความนั้น ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่านเป็นอย่างมาก หรือเป็นส่วนใหญ่
เห็นด้วย	คือ เมื่อท่านเห็นว่าข้อความนั้น ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่าน
ไม่เห็นด้วย	คือ เมื่อท่านเห็นว่าข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่าน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คือ เมื่อท่านเห็นว่าข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความเชื่อของท่านเลย

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจที่ได้ลูกคนนี้				
2. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณ เป็นเด็ก น่ารัก น่ารัก น่ารัก				
26. ข้าพเจ้าคิดว่าจะหาเวลาอยู่ กับลูกเสมอไม่ว่าจะยุ่งแค่ไหน				
27. ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อ เมื่อคิดว่า ต้องช่วยภรรยาเลี้ยงดูลูก				

ตัวอย่างแบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

แบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ต้องการทราบปฏิสัมพันธ์ระหว่างท่านและภรรยาที่มีต่อกัน ในการดำเนินชีวิตครอบครัว ในแบบสอบถามจะมีข้อความให้ท่านอ่านและพิจารณาว่า ท่านมีความรู้สึกหรือสภาพความเป็นจริงตรงกับข้อความแต่ละข้อมากน้อยเพียงใด ดังนั้นคำตอบจึงไม่มีถูกหรือผิด ขอให้ท่านตอบด้วยความสบายใจ ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด คำตอบที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับ และสรุปผลออกมาเป็นส่วนรวม จึงไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อท่านแต่อย่างใด คำตอบที่ได้จากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อส่วนรวม เพราะจะนำไปสู่การปรับปรุงบริการการพยาบาล ที่จะให้แก่ผู้ที่จะเป็นบิดาต่อไป

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างรอบคอบ แล้วทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด ในแต่ละข้อของแบบสอบถาม ขอให้ท่านตอบเพียงคำตอบเดียว และกรุณาคอบทุกข้อ การเลือกคำตอบจะถือ เกณฑ์ดังนี้

เป็นความจริงมากที่สุด	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุด
เป็นความจริง เป็นส่วนมาก	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเป็นส่วนใหญ่
เป็นความจริง เพียงครั้งหนึ่ง	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงครั้งเดียว
เป็นความจริงบ้าง เล็กน้อย	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านบ้าง เล็กน้อย
ไม่เป็นความจริงเลย	คือ	เมื่อท่านเห็นว่าข้อความในประโยคนั้น ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเลย

	เป็นความ	เป็นความ	เป็นความ	เป็นความ	ไม่เป็น
ข้อความ	จริงมาก	จริงเป็น	จริงเพียง	จริงบ้าง	ความจริง
	ที่สุด	ส่วนมาก	ครึ่งหนึ่ง	เล็กน้อย	เลย

1. ข้าพเจ้าจัดเตรียมค่าใช้จ่าย

สำหรับลูกไว้ล่วงหน้าแล้ว

ตั้งแต่รู้ว่าภรรยาตั้งครรภ์

2. ตั้งแต่ลูกเกิดมา ข้าพเจ้า

ระมัดระวังการใช้จ่าย

ส่วนตัวในแต่ละเดือนมากขึ้น

เพื่อเก็บออมไว้เป็นค่าใช้จ่าย

สำหรับลูก

36. เมื่อข้าพเจ้าเลือกซื้อของเล่น

สำหรับลูก ข้าพเจ้าจะเลือกซื้อ

สิ่งที่ไม่เป็นอันตรายต่อลูก

37. ข้าพเจ้าช่วยพาลูกไปฉีดวัคซีน

ป้องกันโรค เมื่อถึงกำหนดนัด

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของ แบบวัดสัมพันธภาพ
ของคู่สมรส แบบวัดเจตคติของบิดาต่อบุตร และแบบวัดบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา

1. ศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สุวรรณทัต สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาเพ็ญ สุวรรณ คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ สุวรรณโคต คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาธิบดี
มหาวิทยาลัยมหิดล
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี ลิ้มปนาร คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพิน จันทร์คคะ คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
6. อาจารย์สุปรียา บุญเขต คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล